WASHINGTON DC

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVIII. Ч. 45. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 10-го БЕРЕЗНЯ 1961 ЦЕНТІВ 12 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 10, 1961 No. 45. VOL. LXVIII.

У Сторіччя безсмертя Тараса Шевченка

ЕКЗЕКУТИВА КОМІТЕТУ ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ ВІДБУЛА ЗУСТРІЧ І НАРАДИ У ВАШИНҐТОНІ, ВИБРАЛА МІСЦЕ НА БУДОВУ ПАМ'ЯТНИКА

Вашингтон. — Продовжуючи свої наполегливі зусилля для здійснення схваленого одноцушко Конґресом і підписаного Президентом З'єдинених Держав Америки закону про дозвіл на здвигнення пам'ятника Тарасові Шевченкові, „вселюдському чемпіонові волі" — як його названо в урядових документах, — у столиці країни, Вашинґтоні, щоб в той спосіб вшанувати його пам'ять у сторіччя його смерти, Екзекутива Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові відбула минулого вівтірка, 7-го березня, свою чергову зустріч і наради у Вашинґтоні, вибрала одне із кількох поставлених їй до розпорядження — місце на будову пам'ятника, відбула конференцію з представниками одного із рішальних в справі пам'ятників столиці Бюра Парків Столиці в департаменті внутрішніх справ та мала зустріч із деякими із зокрема заінтересованих і прихильних цій справі сенаторів та конґресменів в Капітолю. Із членів Екзекутиви Комітету в цих зустрічах і нарадах взяли участь: заступник голови Комітету та голова УККомітету проф. Лев Добрянський, на голові і плечах якого спочиває вся ця акція у Вашинґтоні, екзекутивний директор Комітету і президент УККА Дмитро Галичин, секретар Комітету д-р Ярослав Падох, фінансовий референт Ігнат Білинський, мистецький референт Святослав Гординський, референт публікацій ред. Василь Мудрий, референт зв'язків Йосип Лисогір та члени Екзекутиви: п-ні Олена Лотоцька, д-р Матвій Стахів, д-р Роман Сухий, ред. Є. Зиблікевич, ред. Вол. Душник, ред. А. Драган та члени Комітету чи його комісій і заінтересовані в його праці мистець Сергій Литвиненко, проф. Олекса Повстенко, п. Борис Ржепецький, до яких долучився д-р Юрій Старосольський.

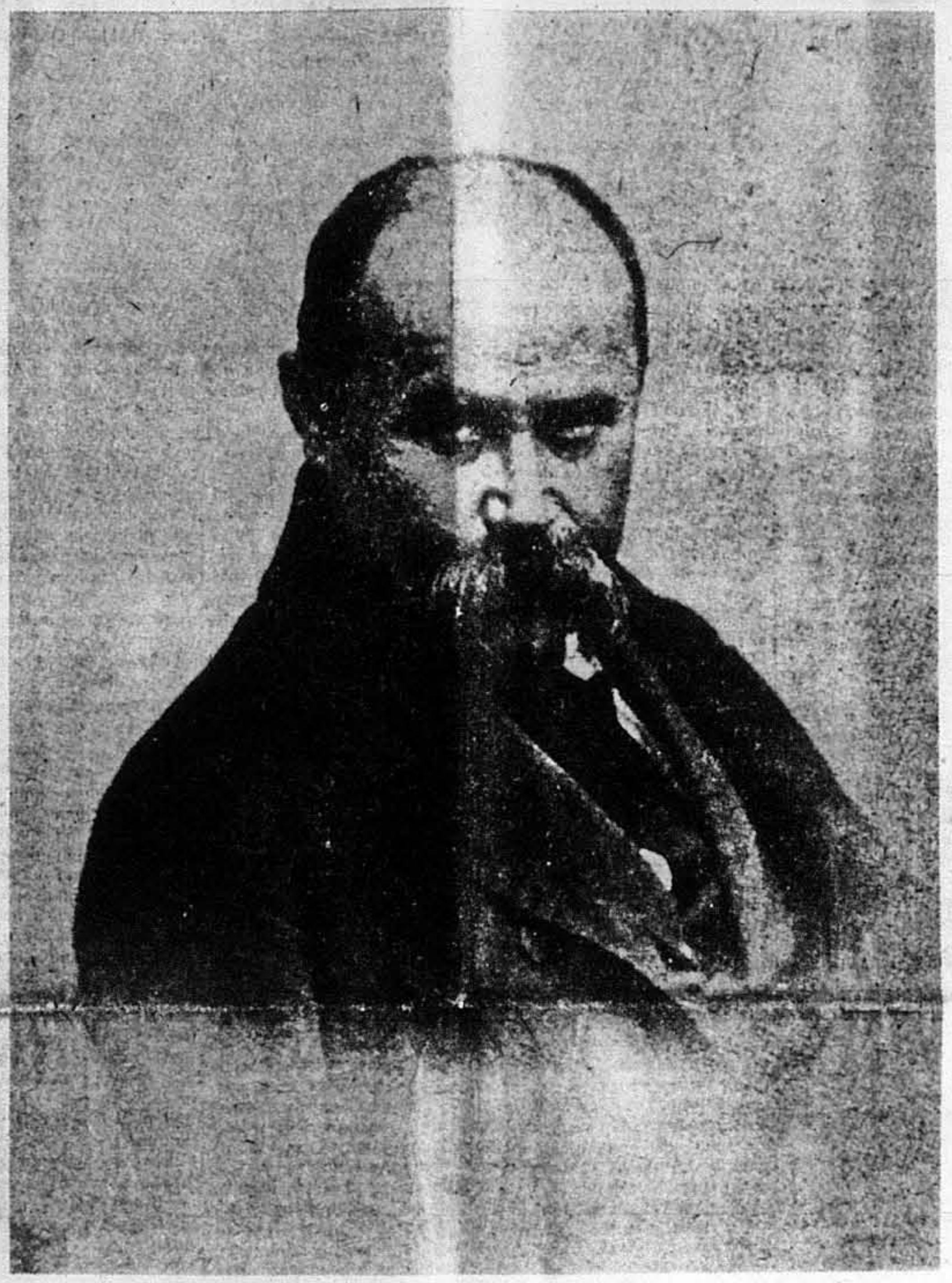
У програмі дня оглянено насамперед три головні місця, які стоять до розпорядження та які можна б брати до уваги в пошукуванні відповідного місця на пам'ятник Шевченкові, а це: більшу площу при 16-ій вулиці і Колюмбія Ровд; малий сквер в „дипломатичному ряді" при Массачуссетс евеню і вулиці „С" та більшу площу при Вірджінія евеню між 21 і 22 вулицями. Всі приявні одноцушно вирішили, що із згаданих місць ще найкращим і найбільш відповідним на здвигнення пам'ятника Шевченкові була б площа при Вірджінія Евеню і це своє рішення та опінію закомунікували в зустрічі з представниками Бюра Парків Столиці в Департаменті внутрішніх справ. Речником Комітету Пам'ятника Шевченкові на цій зустрічі-конференції був проф. Лев Добрянський а Бюро репрезентували виконуючий обов'язки суперінтендента (голови) Т. Соттон Джет та його співробітники пп. Фрімен і Ендрюз. Проф. Л. Добрянський з'ясував їм опінію і рішення Комітету, а Д. Галичин й інші учасники додали ряд завваг. Із відповідей та вияснень п. Джета і його співробітників, які при цьому користувались також мапою столиці, можна було вносити, що це Бюро прихильно ставиться до ідеї пам'ятника та готове піти в усьому на зустріч побажанням Комітету в тих справах, що від нього залежні. Відомо бо, що голос у цій справі матимуть ще інші установи, напр. Комісія Мистецтва, що має затвердити проєкт пам'ятника. Все ж таки, коли мова про вибір місця, в Бюрі Парків Столиці звернули увагу, що обране Комітетом місце положене в районі, що тепер є в стадії плянувань деякої більшої перебудови. Біля того місця, мабуть проходитиме великий шлях, недалечка Ню Йорк евеню в тому місці, мабуть, буде закрита і вся околиця може бути перемінена в більший парк, частиною якого стане і площа біля Вірджінія евеню. Впродовж найближчих кількох місяців всі ці пляни вже будуть з'ясовані, але тим не менше в Бюрі прийнято до відома опінію Шевченківського Комітету і запропоновано в найкоротшому часі переслати цьому Бюрові загальний опис пляну пам'ятника Шевченкові. Представники Бюра дали також до зрозуміння, що рішальним в таких справах урядовим інстанціям залежить на тому, щоб при будові пам'ятників мати на увазі публічну вжитковість площі, як атракцію для туристів, прикрашення столиці, можливість відпочинку і подібне. Це насуває думку, що при опрацьовуванні плянів пам'ятника, крім скульпторів, відповідну ролю гратимуть також архітекти.

Після відвідин та конференції в Бюрі Парків, усі приявні з проф. Л. Добрянським на чолі відвідали Капітоль та мали зустріч і розмову зі сенаторами Джевітсом і Кітінґом з Ню Йорку та Дірксеном і конґресменом Лесінскім й іншими. Сенатор Джевітс, як відомо, внесенням резолюції в справі пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні започаткував формально акцію в цій справі а конґресменові Лесінському, що походить уже з другої народженої в Америці генерації польського роду, але бездоганно володіє польською мовою та пишається своїм польським родом, треба завдячувати у великій мірі появу урядової брошури про Шевченка. Сенатор Джевітс при цій нагоді поінформував, що на запрошення адв. Михайла Пізнака він візьме участь у величавому Шевченківському Святі в Ню Йорку, в неділю 19-го лютого. В зустрічі з сенаторами взяли участь також місцеві громадяни полк. Рибак та п. Моренка.

Після цих зустрічей, члени Комітету відбули ще в одному із місцевих готелів коротку нараду, розглянувши ряд актуальних справ відносно кампанії і збірки фондів на будову пам'ятника, влаштування канцелярії Комітету іт.п. Рішено відбути чергові наради в п'ятницю, 17-го березня. На цих нарадах одною з головних справ, крім кампанії в справі збірки фондів, буде вже, мабуть, справа конкурсу на проєкт пам'ятника.

Страшно впасти у кайдани
Умирать в неволі,
А ще гірше — спати, спати,
І спати на волі —,
І заснути навік-віки,
І сліду не кинуть
Ніякого: однаково —
Чи жив, чи загинув!

Т. Шевченко

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — БАТЬКО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ
(1861 — 1961)

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... А до того
Я не знаю Бога.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте спом'янути
Незлим тихим словом.

УНС І „СВОБОДА" У СТОРІЧЧЯ СМЕРТИ ШЕВЧЕНКА

Волелюбні ідеї Тараса Шевченка лягли в основу організації Американської України і під впливом цих ідей 77 років тому був створений Український Народний Союз, прийнявши Тараса Шевченка за свого патрона. Під цим знаком і проходить вшановування пам'яті Шевченка у сторіччя його смерти. Коли ж мова про друковане слово, УНС і „Свобода", разом з Науковим Товариством ім. Т. Шевченка вже на деякий час перед сьогоднішніми роковинами опублікували, крім збірки Шевченкових поезій українською й англійською мовами, великий збірник - альманах „Наш Шевченко", що вже з кінцем минулого року був висланий на адреси всіх передплатників „Свободи". Тим то сьогоднішній випуск „Свободи", присвяченої в більшости 100-річчю Шевченка, треба вважати радше доповненням та поширенням матеріялів, опублікованих з цієї самої нагоди вже раніше. Публікація шевченкознавчих матеріялів в „Свободі" продовжуватиметься.

Людмила СТАРИЦЬКА-ЧЕРНЯХІВСЬКА

КОБЗАРЕВІ

Без свічок, без кадил і без співів сумних,
Лиш в тяжкій, нерозважній журбі
Возгласимо самі ми в серцях мовчазних
Вічну пам'ять, Кобзарю, Тобі!

Вічну пам'ять любові безмірній Твоїй,
Вічну пам'ять пекучим сльозам,
Вічну пам'ять душі бездоганній, святій,
Вічну пам'ять безсмертним словам.

І Заступниця всіх, всіх скорблящих, сумних,
Всіх знеможених гнітом важким,
Хай окриє Тебе у оселях ясних
Омофором пречистим своїм!

В храми ясні, святі нам не вільно ввійти,
Нам не вільно в палких молитвах
Скарги-жалі сплести й хоч на хвилю знайти
Відпочинок у ревних сльозах.

Ми з глибоким жалем в катакомби підем
І знайдем там братерські хрести.
Молитви в катакомбах палають вогнем
І руйнують поганські світи!

Цей вірш Людмили Старицької-Черняхівської, видатної української громадської діячки, і письменниці, яка була суджена Совєтами в процесі Спілки Визволення України 1930 р. і потім знищена в 1941 році, був написаний ще в 1914 році з нагоди 100-річчя з дня народження Т. Шевченка, що його відзначували українці під російською й австрійською займанщинами. **Своїм змістом і настроєм цей вірш не втратив** актуальности й сьогодні, коли вся Україна у сторіччя смерти Шевченка вшановує його пам'ять під окупацією комуністичного поганського режиму, того, що знищив Божі храми в Україні.

П. Василенко

ОБОРОНЕЦЬ ВОЛІ ДЛЯ ВСІХ

Сміло можна сказати, що всі культурні народи світу клонять свої голови перед Тарасом Шевченком, вшановуючи цього — як це сказано в американських урядових документах — вселюдського чемпіона волі в 100-річчя його смерти. Зокрема широко розгортається акція вшанування пам'яті Шевченка в З'єдинених Державах Америки, батька яких, Юрія Вашингтона, і його праведний закон Шевченко ставив за приклад його розуміння волі і щастя для українського народу.

Здавалося б, що тепер, 100 років після смерти Шевченка, не буде нікого, хто поважився б заперечувати його велич та його значення і вартість для вселюдської справи волі. На це не поважуться вже навіть комуно - московський ворог людства, хоч і намагається перекручуванням та спотворюванням Шевченкової творчости та його ідей поменшувати його вартість та вплив на загальний розвиток.

Проте, ще й у вільному світі, та ще й у вільній Америці знаходяться такі, що в своїй ненависті до українців та їх національного Генія і Пророка намагаються всілякими перекрученнями і видумками притемнювати велич і вселюдське значення Шевченка, поменшувати вияв пошани до нього та, зокрема, не допустити до здвигнення йому пам'ятника в столиці Америки, Вашинґтоні, співпрацюючи в цьому відношенні з червоним ворогом людства.

У газеті „Россия", що виходить в Ню Йорку, в числі з 17 січня ц. р. надруковано статтю Димитрія Проніна п. н. „Менше трагізму!" В кінці цієї статті Пронін виступає проти спорудження пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні.

Пронін зазначає, що проєкт пам'ятника „виходив від осіб, відомих своєю активністю в переведенні закону 86-90, а саме проф. Лева Добрянського із спонзором сенатором Джевітсом".

Далі Пронін намагається скомпромітувати Шевченка тим, що його, мовляв, шанують у Совєтському Союзі. „Звичайно — пише Пронін — представникам Конґресу ніхто не пояснив, що Совєти давно вже поставили пам'ятник у Києві, а університет св. Володимира перейменували в університет ім. Шевченка. Що порцеляновими погруддями Шевченка завалюють полиці російської крамниці у Вашинґтоні (Віктор Камкін), а на совєтських марках з'явилося зображення пам'ятника Шевченкові".

Але на цьому Пронін не зупиняється. Щоб цілком скомпромітувати Шевченка, він намагається показати його як ворога жидівського і польського народів. Для цього Пронін висмикує з твору „Варнак" окремі слова головного персонажа і приписує їх Шевченкові, а в змальованих Шевченком картинах гайдамаччини вбачає вороже ставлення Шевченка до жидів і поляків. Одначе, всі ці відірвані цитати мало переконливі, і це розуміє сам Пронін. І, щоб остаточно скомпромітувати Шевченка, він удається до фальшування Шевченкових творів.

Вважаючи, що ніхто з конґресменів не читав творів Шевченка, Пронін вирішив ознайомити їх бодай з однією цитатою із поеми „Гайдамаки", яку він нібито переклав на російську і англійську мови. Ось ця цитата, взята нібито з поеми „Гайдамаки":

„Гой ты Днепр!
... Украина
Свободна до моря, нет
ляхов с жидами
Днепр унес их кости,
Кости вражьи,
кровью шляхетской
Кровью жидовской
дальнее море споил
Стой, мой Днепр."

І далі Пронін пише: „Для большей ясности перевод на английский взят из либретто Мусоргского для Бориса Христова стр. 82.

"In praise of Ukraina
Let Polish folk and tribe
of Jew'
Be driven forth from out our
land.
Let the Dnieper bear away
hated flesh and cursed
bones!
In the blood of Poles, in the
blood of Jews mighty distant
ocean slake thy thirst.
Stay my Dnieper.."

Отже бачимо, що там, де Шевченко пише:

„Ой Дніпре мій, Дніпре
широкий та дужий!
Багато ти, батьку,
у море носив
Козацької крови, —

Пронін це перекладає так, як йому вигідно:

„Кровью жидовской
дальнее море споил".

А щоб американцям було це місце зрозуміле, то він його ще й на англійську мову „переклав". Таке перекручення Шевченкових творів, зроблене з метою здискредитувати великого українського поета і борця за свободу, не може бути промовчане. Українська громада повинна заявити свій рішучий протест проти такого знеславлення Шевченка, проти національної дискримінації, проти каригідного наклепу.

Пронін сподівається, що після його „інтерпретації" Шевченка, після цих фальшивих цитат, — „с проэктом постановки Львом Добрянским памятника не согласится новый президент, а сенатора Джекоба Джевитса успокоят американские польская и еврейская этнические группы. Нам же не следует из всего того устраивать трагедии". Так себе і своїх земляків-однодумців потішає Пронін, який вважає пам'ятник Шевченкові „трагедією". Він, очевидно, забув, що є такі американці, які добре розуміють українську мову і не потребують ні російських, ні англійських „перекладів", що їх надрукував Пронін у газеті „Россия" 17 січня 1961 р.

Польська етнічна група не потребує інформацій про Шевченка від таких людей як Пронін. Поляки мають можливість і в оригіналі, і в добрих польських перекладах В. Сирокомлі, Л. Совінського, Лободовського та інших прочитати твори Шевченка, зокрема його поему „Гайдамаки". І вони напевно звернуть увагу не тільки на мову дійових осіб поеми, а й на ліричні відступи, де Шевченко висловлює своє ставлення до минулих подій, де він з осудом ставиться до кривавих подій:

„Болить серце, як згадаєш:
Старих слов'ян діти
Впились кров'ю".

А в передмові ці думки поета висловлено ще виразніше:

„Слава Богу, що минуло...
Серце болить, а розказувать
треба: нехай бачать сини і
внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами".

Польська етнічна група та-
(Закінчення на стор. 4-ій)

НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНҐТОНІ ПАМ'ЯТНИК, ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО ШЕВЧЕНКА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ І АМЕРИКАНСЬКОЇ СТОЛИЦІ!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City and Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок, — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

У сторіччя смерти Шевченка

Точно сто років тому, в неділю 10-го березня — або 26-го лютого за старим стилем, який тоді ще зобов'язував не тільки в церковному житті на обширі російської імперії — о год. 5:30 ранку помер Тарас Шевченко. Помер, замучений ворожою неволею, проживши всього 47 років.

„Немає з нас ні одного достойного проректи рідне українське слово над домовиною Шевченка: уся сила і краса нашої мови тільки йому одному одкрилася", — говорив тоді, перед виносом Шевченкового тіла з каплиці Академії Мистецтв у Петербурзі, де Шевченко помер, його великий сучасник і приятель, Панько Куліш. „Ось, браття - християни, перед нами світло, що світило всій Україні, перед нами Тарас Шевченко. Гори канівські, луги і доли українські! Ви бачите перед собою мужа, який любив Україну і якого Україна любила... Від північної столиці Росії і до нашого скромного містечка — чий прах шествує? Кого проводять так далеко і з такою пошаною? Чи мужа, сповненого бойових заслуг? Чи достойника, що прославив себе на полі політичної діяльности, що діяв силою влади і закону? Ні, браття! Це Тарас Шевченко! Хто його не знає!..." Це слова священика-патріота о. Мацкевича над відкритою могилою на Чернечій Горі біля Канева, де Шевченка похоронено 8-го травня за старим стилем.

Ці слова Шевченкових сучасників чи не найкраще характеризують його і сьогодні. Немає бо справді такого мистця слова, немає й слів, які могли б схарактеризувати велич Шевченка та його значення для української нації, як і всього людського роду.

Роля і значення Шевченка за сто років, що минули після його смерти, не тільки не зменшились, але, навпаки, зросли до таких розмірів, як і його велич. Джерелом пізнання тієї величі є і назавжди залишиться Шевченкова творчість, до якої сьогодні долучується великий доробок тієї нашої науки наук, що нею є шевченкознавство, долучується найглибший культ, що ним вдячний український нарід оточує Шевченка.

Немає завеликої пошани, належної смертним, якої не можна б виявити Шевченкові. Він бо створив синтезу минулого, сучасного й майбутнього української нації — і сам цією синтезою став. Шевченко — справжній батько української нації, її безсумнівний творець і виразник, її провідник і оборонець по всі часи. Якщо вік поодиноких ґенерацій міряти проміжком 30 років, то вже перша Шевченкова ґенерація створила непроминальні вартості, а друга бодай на короткий час здійснила основну вимогу Шевченкового заповіту — здобула волю. Чи можна сумніватись, що український нарід, із Шевченковим словом на своїй сторожі, буде жити і розвиватись! Чи можна ставити під сумнів, що українська нація, пізнавши Шевченкову правду, вийде переможно з її вікового змагання за волю і незалежність?

Поновімо цю нашу віру, зокрема сьогодні, в сторіччя смерти Шевченка, додавши до неї ще більшої рішучости продовжувати наші змагання за здійснення Шевченкових ідеалів, таких спасенних не тільки для українського, але й для всіх народів світу в сучасній грізній добі. Тим часом наше відзначування пам'яті Шевченка у сторіччя його смерти, наші пожертви на запланований йому пам'ятник у Вашинґтоні і самий цей пам'ятник нехай стануть видимою ознакою нашої пошани до Шевченка, нашої відданости його ідеалам і нашої рішучости здійснити його заповіти!

Українська наука і Шевченко

Цьогорічне відзначування пам'яті Тараса Шевченка у сторіччя його смерти і святкування 150-річчя з дня його народин, що припадає на 1964 рік, ставлять українську науку у вільному світі перед рядом важливих завдань.

Поза науковими конґресами, конференціями і сесіями, академіями і концертами, такими чи іншими принагідними виданнями, головна вага мусить бути покладена на утривалення культу Шевченка і знання про його життя і творчість, значить на праці й дослідження, які поширювали б здобутки дотеперішнього шевченкознавства, промовляли б нове слово у цій ділянці.

В цьому напрямку найголовнішою справою мало б бути науково - об'єктивне, справжнє академічне видання творів Шевченка. Це завдання може бути виконане цілком добре на еміґрації, поза межами України. Тож, не зважаючи на відсутність рукописів і першоджерел, може бути використана з успіхом текстологічна робота, проведена шевченкознавцями 20-их і 30-их років — С. Єфремовим, М. Новицьким, О. Дорошкевичем, Б. Якубовським та іншими, — що лягла в основу їхніх спроб академічних видань, припинених або й знищених совєтським режимом.

Другим важливим завданням у ділянці шевченкознавства є зібрання й перевидання важливіших і цінніших шевченкознавчих праць, що були опубліковані в 1917 - 1939 рр., і що їх авторами були видатні українські літературознавці, знищені або репресовані окупаційним московським комуністичним режимом в Україні. Їхні фундаментальні для вивчення творчости і життя Т. Шевченка праці мусять бути врятовані від забуття і зібрані в золотому фонді української науки, тим більше, що під сучасну пору в Українській ССР вони не тільки заборонені, вилучені з бібліотек, але й викреслені з бібліографічних покажчиків.

Чергове завдання української науки у вільному світі — це розкривання і демаскування всіх спроб і тенденцій совєтського режиму і підлеглої йому офіційної науки фальшувати не тільки твори Шевченка, але і його біографію, оточення, світогляд й ідеї. Усі намагання большевиків поставити Шевченка і його слово на послуги антинаціонального, атеїстичного режиму і чужих українському народові ідей мають дістати рішучу відсіч найперше збоку української науки, базованої на принципах вільного й об'єктивного досліду.

Четверте основне завдання — це розгорнення літературознавчих праць і дослідів над тими ділянками і темами з шевченкознавства, які заборонені або з тих чи інших причин вилучені з-під уваги українських літературознавців під Совєтами. Це в першій мірі мають бути справді наукові й об'єктивні, уґрунтовані на глибокому вивченні творів Шевченка, його життя і доби, студії й інтерпретації Шевченкової творчости, як і досліди над поетичними засобами його слова.

Ці актуальні й конкретні завдання не вичерпують ще всіх обов'язків української науки супроти Шевченка. Пам'ять його, що був батьком модерної української нації і основоположником української літератури, вимагає посиленої активности українських дослідників і вчених в усіх ділянках науки і створення праць, що лягли б в основу державного ладу Шевченкової заповітної „великої, вольної і нової української сім'ї".

Богдан Кравців

„КОЛИ МИ ДІЖДЕМОСЯ ВАШИНҐТОНА..."

ДО ҐЕНЕЗИ ШЕВЧЕНКОВОГО „НОВОГО І ПРАВЕДНОГО ЗАКОНУ"

Шевченкове прагнення „діждатися Вашинґтона", підкреслене певністю, що його „діждемось-таки колись", його візія „нового і праведного закону", що мав би бути принесений в Україну майбутнім українським Вашинґтоном, хоч і як часто цитовані і повторювані, не знайшли все ж таки основнішого висвітлення в шевченківській літературі. Не з'ясована ще й досі як слід, зокрема, ґенеза того Шевченкового прагнення на широкому суспільному і політичному тлі Шевченкової доби.

Спроби висвітлити питання „Шевченко і Вашинґтон", роблені підсовєтськими шевченкознавцями, редакторами видань „Кобзаря" і коментаторами Шевченкових творів, були зведені нівець обов'язковою для совєтської науки тенденцією з'ясувати ідеї й образи Шевченкової творчости „благодійним" буцімто впливом „передової російської літератури" і трактувати їх, як вислід діяльности і боротьби російської „революційної демократії", очолюваної Герценом, Бєлінським, Добролюбовим і Чернишевським. Ця тенденція набирала інколи абсурдного характеру. Совєтські літературознавці, нехтуючи всіма історичними й фактичними даними, або й просто заперечуючи їх, договорювалися до таких наприклад „істин", що на Шевченковий заклик „щоб збудити хиренну волю, треба миром, громадою обух сталить та добре вигострить сокиру", висловлений у вірші „Я не нездужаю, нівроку", що був написаний 22 листопада 1858 року, великий вплив мало гасло „К топору зовите Русь", що його нібито висловив Чернишевський у приписуваній йому статті „Письмо из провинции", яка була надрукована в журналі Герцена „Колокол" в ... 1860 році (ч. 64 за 1 березня) і підписана криптонімом „Русский человек"...

Намагався коментувати в такому напрямку згадку про Вашинґтона в Шевченківській поемі „Юродивий", написаній у Нижньому Новгороді після звільнення із заслання наприкінці 1857 року, особливо ж підсовєтський шевченкознавець чи точніше публіцист Євген Шабліовський у своїй книжці „Шевченко і російська революційна демократія", опублікованій Інститутом Тараса Шевченка при Українській Академії Наук в Києві 1935 року. „З ім'ям Вашинґтона — стверджував Шабліовський (на стор. 31-ій цит. видання) — як певним символом в умовах царської поміщицької Росії, пов'язувалася боротьба проти колоніяльного та кріпосницького гніту за американський (підкрес. автора) тип буржуазного розвитку" Цей коментар „забезпечив" Шабліовського про всякий випадок ще й окремою приміткою з обов'язковим покликанням на Добролюбова: „Характерно, що й російські революційні демократи в боротьбі проти царизму і кріпосництва посилалися також на „демократичний лад" саме Північно-Американських Сполучених Штатів. Добролюбов у рецензії на книжку А. Лакієра „Путешествие по С. А. Штатам" недвозначно підкреслював позитивні риси американських порядків в порівнянні з царською кріпосницькою системою. Негативно ставлячись до конституційно - парламентського правління, Добролюбов писав: „Полная демократическая свобода составляет основание всех североамериканских учреждений." Ці свої коментарі до Шевченкової згадки про Вашинґтона Шабліовський завершив ще й довідкою про Вашинґтона в покажчику імен у цьому ж виданні, в якій, назвавши Вашинґтона „головним командувачем американських військ у боротьбі за незалежність повсталих колоній проти Англії" і „сином багатого колоніста-плантатора", стверджував, що „ім'я Вашинґтона, оповите історичною леґендою, висувається американською буржуазією як символ-ідеал „державної людини" і що „постать Вашинґтона ідеалізували декабристи, про нього не раз із захопленням згадував у своїх творах О. І. Герцен, вважаючи Вашинґтона борцем за політичну волю, ворогом деспотизму".

Коментар Є. Шабліовського до згадки про Вашинґтона і його „новий і праведний закон" у поемі Шевченка „Юродивий", що в своїй основі має українське тло й українські аспекти, показовий своїм свідомим намаганням промовчати, а то й заперечити всі національні моменти у названій поемі особливо ж її основну ідею, висловлену в прагненні „діждатися Вашинґтона з новим і праведним законом" для України й українського народу, значить ідею національного, а не тільки політичного чи суспільного визволення. В цілому цьому коментарі Шабліовського із його приміткою і довідкою немає ж ніже натяку на Україну чи якісь українські аспекти Шевченкової поеми. Все зведене до боротьби проти царизму та кріпосницького гніту, до ставлення „російських революційних демократів" до „американського типу буржуазного розвитку", не зважаючи навіть на те, що ідеолог тих „російських революційних демократів" Добролюбов неґативно ставився до „конституційно-парламентського правління", значить до того, що Шевченко вкладав у розуміння свого „нового і праведного закону". Ґенеза Шевченкового прагнення діждатися Вашинґтона з'ясована у Шабліовського евентуальним впливом Добролюбова, який „недвозначно підкреслював позитивні риси американських порядків" у рецензії на книжку Лакієра, що її Шевченко ледве чи міг знати, бо появилася... 1859 року в Петербурзі, вже після того, як Шевченко написав „Юродивого". Згадку ж про Вашинґтона у Шевченка пояснює Шабліовський ідеалізацією постаті Вашинґтона декабристами і ще впливом Герцена, який, мовляв, захоплювався Вашинґтоном, як „борцем за політичну волю і ворогом деспотизму".

В подібному напрямку, як у Шабліовського, була з'ясована Шевченкова згадка про Вашинґтона в писаннях і коментарях до пізніших совєтських видань Шевченкових

(Закінчення на стор. 4-ій)

НА ТЕМИ ДНЯ

СВЯТКУВАННЯ ШЕВЧЕНКА

Під святкуванням пам'яті Шевченка маємо на увазі не самий лише культ, але й його вияви. Ці дві справи, хоч тісно між собою пов'язані, — не тотожні. Це так, наче духова культура й матеріяльна цивілізація, які завжди йдуть впарі чи радше повинні одна одну доповнювати. Український культ Шевченка, який не має паралелі в широкому світі, вже неоднократно був предметом розгляду, і причини постання цього культу давно вже перестали бути таємницею. Згадати б тільки найважливіші: факт, що Т. Шевченко перший проголосив державницько - самостійницьке гасло; що він перший пропаґував здобувати волю революційним шляхом і перший висловив усе те, чим наболіла народна душа; що зробив це у найвищій мистецько - поетичній формі; що знявся він з низів народної гущі на вершини духа; що новітнє відродження українства почалося взагалі від писаного слова, — і те, що від смерти Шевченка прийшлось ждати на державницько - революційний зрив поверх пів сторіччя, виповненого ідеями Кобзаря, а після коротккого тривання власної держави — Україна знову опинилась в політичній неволі. І тому культ Шевченка охопив найширші маси українського народу й триває по нинішній день, переходячи через кордони, виявляючись святкуванням пам'яті Шевченка по всіх скупченнях українців на батьківщині й поза нею сущих.

Видавання творів Шевченка, шевченкознавчі студії, малювання його портретів і друкування їх у масових накладах, щорічні шевченківські концерти - академії, сценічне драматизування Шевченкових творів, використання його поем для музики й пісні в найширшому розмірі, вивчання напам'ять поем і популяризування змісту „Кобзаря" в деклямаціях, найбільше шанування всіх пам'яток, що залишились по Шевченкові, окремий культ його могили, надавання імени поета вулицям, організаціям, найстаршому українському науковому Товариству, врешті численні пам'ятники Поетові — найбільш поширені зовнішні прояви Шевченкового культу. Всі вони без вийнятку актуальні по нинішній день. Зокрема, їх яскраво видно в цьому році відзначування 100-их роковин його смерти.

Як кожне масове явище, культ Шевченка має також — крім загального імпозантного, зворушливого, могутнього характеру — чимало рисок, що їх треба було б вибуватись і вистерігатись. Кожне масове явище, кожний культ, криє в собі небезпеку звертання інколи більшої уваги на форму, як на зміст, на скількість, як на якість, на конечність самого зареєстрування факту, що тоді то відсвятковано пам'ять Поета, з меншою увагою на справжню ціль всіх тих проявів культу. Бо ж ніякий культ не існує сам для себе. Культ Тараса Шевченка може мати тільки тоді благодатну для української нації ціль, якщо він проходитиме по лінії пропаґованих Шевченком ідей і якщо він підвищуватиме духовий рівень української громади.

Тому наші шевченкознавці слушно картають безкритичне видавання чи перевидавання Шевченкових творів, в яких повторюється давні помилки тексту чи інтерпретаційних завваг, або допускається нових помилок. На жаль, часто ще можна бачити по концертових залах в Шевченкові дні його портрети чи погруддя, які глузують з мистецтва. Не скрізь дбають за високий мистецький рівень академій. В окремих українських громадах у світі ще не всилі здобутися на „единомисліє" навіть у святкуванні Шевченка, ставлячи понад культ Шевченка — власні організаційні чи навіть персональні амбіції.

Це останнє — найболючіше. Воно становить окрему тему. Згадка про такі неґативні прояви на цьому місці хай звучить не як дисонанс у загальному виявлюванні нашої пошани і нашої любови до Пророка української волі, але як пригадка, щоб із культу Шевченка вилучити все, що його насправді принижує.

ЧОМУ МОВЧАВ КАЛЬЧЕНКО?

1-го березня ц. р. світова преса повідомила, що голову Ради Міністрів Української ССР, Кальченка, звільнено з його посту.

Ні для кого не було це несподіванкою, бо після січневого пленуму Центрального Комітету КПСС в Москві і гострої, неперебірливої критики Хрущовим керівників республіканських партій і урядів, в тому числі й України, було ясно, що буде чистка.

В Україні ця чистка почалася ще перед січневим пленумом, коли звільнено з посту першого секретаря Полтавського обкому партії Рожанчука і на його місце призначено Ком'яхова, дотеперішнього першого секретаря Кримського обкому партії. Після січневих пленумів центральних комітетів КПСС і Комуністичної партії України, чистка продовжувалась.

Звільнено першого секретаря Одеського обкому партії Федосєєва, звільнено першого секретаря Житомирського обкому партії Стахурського та першого секретаря Львівського обкому партії Лазуренка.

Федосєєва і Стахурського звільнено без надання їм інших постів. Лазуренко зі Львова пішов на пост першого секретаря Житомирського обкому партії, що є очевидною деґрадацією. На місце першого секретаря Львівського обкому партії прийшов Грушецький, довголітній перший секретар Волинського обкому партії, а його місце зайняв Калита, дотеперішній другий секретар Волинського обкому партії.

Всі ці персонажі заплатили своїми постами за невдачі у сільському господарстві в 1960 році, але тому, що таких областей в Україні було більше, не виключено, що ще чиясь голова покотиться.

Комуністична партія України — лише філія КПСС, босом якої є тепер Хрущов, і він розставляє своїх пішаків так, як йому подобається, а його підручні перші секретарі республіканських філій КПСС, виконують сліпо його доручення.

Дещо інакший характер має справа Кальченка.

Никифор Кальченко, голова Ради Міністрів УССР, є „обранцем народу", його обрав (хоч він і ставленець партії) Верховний Совєт УССР, що є ніби парляментом „суверенної" Української держави — на пост голови Ради Міністрів. І от такого „народного обранця" Хрущов наперед виганьбив, як школяра, останніми словами на пленумі Центрального Комітету в Москві, потім ще раз виганьбив на пленумі в Києві, а після того всього Президія Верховного Совєту УССР (він же „президент") увільняє Кальченка від обов'язків голови Ради Міністрів.

Випадок Кальченка вартий уваги всіх тих, що орієнтуються в „реалітетах" на Україні.

Варто, одначе, також розглянути питання, чому Кальченко пішов, чи мусіло статися те, що сталося?

Адже ні для кого не є таємницею, що паном в Україні є не Рада Міністрів і не Президія Верховного Совєту, цей, як його на Заході люблять називати „колективний президент" республіки, а Центральний Комітет Комуністичної партії України, філії КПСС, який діє на основі прямих директив Москви, який висуває кандидатури на всі керівні пости в республіці і переводить їх вибори, який пильнує, щоб всі інструкції Москви виконувалось.

Коли чиясь голова мала полетіти в тих обставинах, то це мусіла бути в першу чергу голова Подгорного, першого секретаря Центрального Комітету компартії України. Вона, одначе, не полетіла, а заплатив своєю кар'єрою — Кальченко.

Подгорний втримався (покищо) на своєму пості, бо коли його на пленумі в Москві Хрущов лаяв, то він Хрущову по-лакейськи потакував і приймав вину на себе (і також за Кальченка). Тому „хазяїн" простив йому.

Кальченко ж не признавався до вини, хоч і не боронився. Він ввесь час мовчав. Мовчав навіть тоді, коли Хрущов після своїх „реплік" звернувся до нього із запитом, чому він мовчить.

І на київському пленумі Кальченко мовчав, і знов за нього каявся і приймав вину в його імені Подгорний.

Чому так сталося?

Навіть для читача підсовєтської преси на Заході ясно, що катастрофа у сільськогосподарській продукції в СССР у 1960 р. є вислідом авантюристичної політики Хрущова. А коли до цього прийшли стихійні нещастя — чорні бурі, вимерзання посівів узимі, посушливе літо, — то було чудом, що в Україні ще так багато врятовано з того нещастя.

Не один тільки Кальченко знає, скільки то коштувало зусиль і як він сам, Кальченко, при допомозі совєтського і партійного апарату випирав душу з людей, щоб вони з тої катастрофи рятували що можна. І хоч деяких плянів Україна не виконала, результати сільсько - господарського 1960 року не були злі. І Подгорний заявив прямо у своїй доповіді, що худобу в Україні врятовано з великим риском.

Хто-як-хто, а Хрущов напевно знає, яке величезне зусилля зробила Україна, щоб 1960-ий рік не закінчився повним провалом і дискредитацією його ж власної сільськогосподарської політики. Одначе, замість признання Кальченко зазнав брутального нападу від свого „хазяїна".

Тому, мабуть, Кальченко волів мовчати.

Але ж, як колись сказав один із наших учених, в Совєтському Союзі людина немає права навіть на мовчання.

Коли її критикують, то не тільки не вільно їй боронитися, мовчати також не вільно, бо сама мовчанка означає, що вона не погоджується з критикою.

Своєю мовчанкою Кальченко оскаржував Хрущова, і тому поплатився своїм постом.

Володимир Щербицький — заступив Кальченка на пості голови Ради Міністрів УССР.

абв.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (ВУАН)

ШЕВЧЕНКО

Річник 8/9

(13)

В. Павловський

ДІМ, В ЯКОМУ ШЕВЧЕНКО ПЕРЕБУВАВ У 1859 РОЦІ В КИЄВІ

Нарбут жив у своїм помешканні до самої смерти — 23 травня 1920 р.; скоро по нім — 23 серпня — помер і Модзалевський.

Академія Мистецтв трималася в своїх двох помешканнях і в помешканні Нарбута до 1921/22 року, коли її почали потроху переносити до будинку старої Художньої Школи на Сінним базарі.

В одній із звільнених кімнат колишнього помешкання Нарбута оселилися тимчасово професори Академії — Василь Кричевський — спочатку сам, а з червня до вересня 1922 р. — з родиною, поки не найшов собі ліпшого помешкання; а на іншій половині другого поверху його брат — Федір Кричевський, спочатку сам, а з жовтня 1922 р. — з родиною. Це приміщення він займав аж до 1939 року.

Під час совєтсько - німецької війни, за окупації Києва німцями, в місті бракувало і харчів і палива. Взимку 1942/43 року Київська Міська Управа вирішила розібрати на дрова старі та заражені домовим грибком дерев'яні будівлі, коли вони не становлять значної архітектурної цінности.

Дозвіл на це давав у кожному окремому випадку начальник Архітектурного відділу Міської Управи, архітектор Ол. Вербицький, на представлення керівника Відділу впорядкування, інж Савченка, та за згодою архітектора Миколи Шехоніна.

За постановою цієї комісії, в числі інших було розібрано на дрова і будинок ч. 11 на Георгієвському завулку.

Д. Горняткевич

ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО В ТАБОРІ НА ДОМБ'Ю ПІД КРАКОВОМ

Святкування пам'яті Шевченка мало для нас завжди подвійне значення: було насамперед виявом вдячности для нашого національного генія, а водночас ми черпали з цих святкувань нові сили для здійснювання Шевченківських ідеалів, зокрема його кличів із „Заповіту". Всі ці концерти академії, влаштовувані в честь Тараса, були у нас такі поширені й загальні, що перерахувати їх не всилі. А все таки траплялися поміж ними й спеціяльні імпрези, які мали вийняткове — не тільки виховне, — але й суто політичне значення, і тому вони заслуговують на окрему згадку. Такий концерт у честь Тараса Шевченка відбувся в своєрідних катакомбових умовах в таборі для полонених і інтернованих на Домб'ю під Краковом у квітні 1919 року.

Домб'є стояло тоді в сфері уваги польсько - українських місій. Хоч цей гострорежимний табір мав опінію дещо кращого від поганої слави Вадович, Стшалкова чи Тухолі, все ж таки дочекався він сумної згадки в тогочасній популярній пісні:

> Тухоля, Домб'є і Бересть,
> Домброва і Бриґітки —
> На страшний суд прийдуть колись,
> Ці достовірні свідки

А справді трагічним свідком цього табору була спільна, велика могила на Раковицькому кладовищі у Кракові, що похоронила 300 самих домб'янських в'язнів. Цією могилою дбайливо опікувалася спеціяльна секція Української Студентської Громади при Ягайлонському університеті в Кракові.

Тюремний режим на Домб'ю полягав головним чином у запровадженні поліційних годин, коли навіть у пополудневій порі невільно було виходити з бараків, в примусових роботах поза містом і врешті в незадовільному харчуванні. Про застосування кар, на які наражувалися поневільні винуватці, волію на цьому місці не згадувати.

Час від часу появлялися в таборі члени місій Червоного Хреста, в склад яких входили з польського боку кн. Сапєжина й гр. Дідушицький, а українську делеґацію творили пані О. Федак - Шепаровичева й проф. К. Студинський. Дідушицький повернувся був тоді з українського табору для польських полонених у Косачеві під Коломиєю, де — як можна було сподіватися, жилося йому непогано, і вислухуючи нарікання на домб'янський режим, ні разу не виступив із заввагою — мовляв, — у нас було те саме або й гірше.

По таборі пішла тоді чутка, що гр. Дідушицький має бути виміняний за д-ра Володимира Старосольського, який був призначений Урядом Західньої УНР на міністерське становище до Станиславова. З визначних наших громадян перебували під ту пору п-і Ольга Ціпановська з Перемишля, чимало священиків на чолі з о. шамбеляном Погорецьким, а з інших численних імен згадаю тільки про д-ра В. Старосольського, д-ра Володимира Бачинського, д-ра Михайла Волошина, радн. Будзиновського.

Одного дня в квітні 1919 р., під час нашого скромного обіду, коли ми всі зійшлися в великій залі таборової їдальні, дижурний сказав притишеним голосом, щоб ми не верталися до своїх бараків (зобов'язувала тоді поліційна година!), а залишилися на місці, бо — відбудеться Шевченківське свято. Якась невидима струя проходила нами, коли ми вичікували на початок програми, а була вона справді небуденна. На Домб'ю були тоді два хори, один церковний, яким проводив четар Григорій Трух, полонений у перших днях боїв за Львів, і другий, т. зв. світський, під батутою д-ра М. Волошина. Того дня обидва хори об'єдналися під дириґуванням д-ра Волошина.

Першою точкою програми була кантата. В таборі не було нот, а спроваджувати їх зі Львова було неможливе. Але місцеві таланти вирівняли й цю недостачу. Четар Трух (що

(Закінчення на стор. 5-ій)

„І СЛОВО ПЛАМЕНЕМ ВЗЯЛОСЬ..."

ПОСЛАННЯ ЄПИСКОПАТУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В США В СТОЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ КОБЗАРЯ УКРАЇНИ

„....Ридаю,
Молю ридаючи, пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розпалило
І на Україні понеслось,
І на Україні святилось
Те слово — Божеє кадило,
Кадило істини. Амінь."

З поеми „Неофіти", 1857 р.

БРАТИ И СЕСТРИ!

Десятого березня цього 1961 року минає сто літ, як Тарас Шевченко, полум'яний Співець України і її недолі, — помер. Ми покликані всі урочисто відзначити сторіччя його смерти.

В ці сто років слово Тараса Шевченка, незабутнього Кобзаря України, так, як він мріяв і про те „ридаючи молив", в нашім Українськім народі дійсно „пламенем взялось" і „людям серце розпалило". Воно „на Україні понеслось і на Україні святилось". Всі ці роки слово Кобзаря приймалося свідомими синами й донями нашого народу, як „слово — Божеє кадило, істини". Сповнилася вповні його мрія й молитва.

Хоч ще і не „в сім'ї новій, вільній", хоч ще „на нашій не своїй землі", хоч ще не в стані і в умовах повного визволення, однак, з року в рік росла й могутніла сила слова Кобзаря України на всіх просторах її, у всіх серцях її дітей. Рік-річно обходимо ми, Українці, урочисто „День Шевченка". Ми всі згадуємо його „незлим, тихим словом". Свята наша Церква благословляє ці рокові святкування і молитвами своїми їх освячує.

Столітні роковини смерти Тараса Григоровича Шевченка повинні бути особливо урочисто відзначені, а молитви за його душу повинні стати всенародними. Обов'язок всіх нас — взяти в цьому чинну участь. Кобзар України дав нам не лише його полум'яне і ще тепер нас хвилююче слово, він сам був живою жертвою неволі й переслідувань нашого народу. Не дарма помер він так скоро — на 47-му році життя. Не багато днів волі він мав: як не був кріпаком-невільником, то був в засланню. І дні волі його, такі короткі, і ті були непевні, бо під постійним наглядом царської жандармерії, під постійною загрозою нового ув'язнення. Другий, інший давно б „скорився" й замовк. Він не міг замовкнути, бо горів великою любов'ю до свого знедоленого, покривдженого, ограбованого і в стані рабства перебуваючого народу. Саме його життя, не лише його слово — живе втілення його ревної, святої любови до ближнього... Не дарма його слово нас хвилює й кличе, а життя його путь показує.

„Дні Шевченка", щорічні спогади про Кобзаря України, вже увійшли в традицію нашого народу, стали для всіх нас нагодами урочистих приречень далі бути вірними в нашій любові до Батьківщини, далі бути чинними в праці на її добро й для визволення Українського Народу. Таких приречень і посвят від нас усіх, зокрема, вимагає наш час такий грізний і непевний.

Дивні і не завжди нам видні путі Божого Проводу нашим життям і життям цілих народів. В Пророчих Книгах Старого Заповіту мається чимало пророцтв про долю народів, сусідів Палестини, де жив старозавітній Жидівський народ. Істина, на яку вказують нам ці пророцтва, в тім, що долею народів провадить Божа Воля. Вона дає світанок, день і вечір їх життя, виводить їх на арену діяння і зводить з неї. Кожен раз, коли Божа Воля благословить на зріст, на могутність певний народ, Вона дає йому вождя. Різні провідники давалися народам: були мудрі законодавці, великі полководці, замислені мудреці святі, великі вчені, доглядливі винахідники то що, — всі вони в потрібнім часі посилались од Бога.

„І на сторожі їх поставлю слово". Це слова нашого Кобзаря в одній з його поем. Нам, нашому народові, в особливо нерадісний період нашого минулого, коли безнадійність, чи бути Українському Народові, чи зникнути і стати погноєм московської розливи на нашій землі, — дано було на провідника наших мрій та надій — „Носія Слова". Кобзар України, Тарас Шевченко став ним. І диво сталося: слово Кобзаря ставало в нашім народі живим кличем до пробудження і так стало прийняте. Нація пробудилась. Ще вона не дійшла до повноти її визволення й свобідної державности, але ж нема мови про її виключеність, вже „погноєм" якоїбудь займанщини не стане вона. В цім особлива вага і невмирущість для нас Тараса Шевченка, пророка нашого пробудження.

Свята наша Церква, в дні святкувань столітніх роковин смерти Кобзаря України, буде молити Милосердного Господа дарувати душі спочилого слугу Божого Тараса „радість блаженного упокоєння. Він, як це йому було дано, виконав доручену йому місію. Він дав нам його слово. Він дав більше, бо положив на жертівник його любови до України своє життя. Це — велика любов. Ми повинні вірити: Господь милостиво прийме таку жертву любови до ближніх. Він щедро нагороджує носіїв такої любови. Віримо свято, що Господь милостиво приймає наші молитви за дорогого нам Співця України, бо наші молитви є відповіддю любови на його любов, і Бог благословить це.

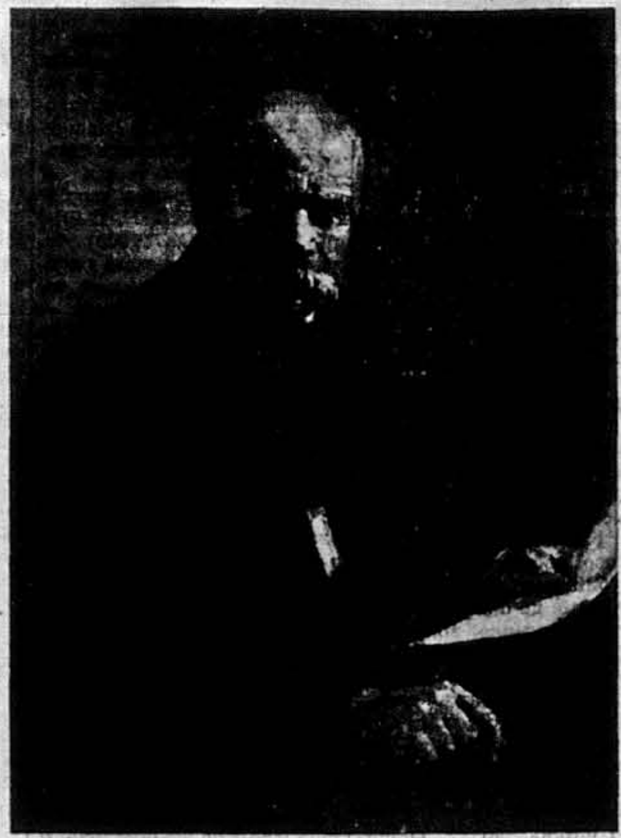
Приходьте всі до наших храмів в дні святкувань столітніх роковин смерти слуги Божого Тараса і піднесімо до Бога наші молитви за його душу. Це наш обов'язок. По цих молитвах маймо також урочисті спогади про Кобзаря України, і нехай його слово дасть нам заохоту далі служити своєму народові, а його життя маймо як приклад для нас.

Щедроти Божих благословень нехай будуть зо всіма Вами.

З любовію

† ІОАН, Митрополит,
† МСТИСЛАВ, Архиєпископ,
† ГЕННАДІЙ, Архиєпископ,
† ВОЛОДИМИР, Архиєпископ

Березень 1961.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — 1814 - 1861
(Портрет роботи мистця Л. Коцтелянчука)

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ КОМІТЕТИ У НАШИХ ГРОМАДАХ

У відповідь на заклик крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові, цілий ряд наших громад оформили місцеві Шевченківські Комітети із тим самим завданням, що його має крайовий: докласти всіх зусиль і старань, щоб достойно вшанувати пам'ять Тараса Шевченка в 100-річчя його смерти та, зокрема, подбати на місцях про збірку фондів на будову пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. В цілому ряді громад такі Шевченківські Комітети ще оформлюють, в деяких громадах функцію таких Комітетів перебрали на себе Відділи УКК або місцеві Об'єднані Комітети, а до 2-го березня ц. р. окремі Шевченківські Комітети вже були оформлені в таких громадах:

Ню Йорк — голова д-р Іван Козак;

Филаделфія — голова Вол. Ґалан,

Джерзі Сити — голова Вол. Білик,

Балтімор, голова д-р О. Хмілевський

Сан Франсіско — секретар п. Блищок,

Шикаґо — голова Тарас Шпікула,

Дітройт — голова О. Бойко,

Клівленд — проф. Мих. Пап,

Питсбурґ — голова д-р Старопцук,

Бінґгемтон, Н. И. — голова Є. Курило.

Віпані, Н. И. — голова І. Курилко,

Йонґставн, Огайо —голова д-р Старуха,

Сиракюз — голова д-р І. Городецький,

Рідінґ, Па. —голова Т. Хомин,

Кемден, Н. Дж. — голова Т. Галушка,

Бофало — голова П. Самутин,

Гартфорд, Конн. — оглова Р. Романишин,

Вілмінґтон, Делевар ....

Ембридж, Па — секретар Ю. Івашкевич,

Бриджпорт, Конн. — голова В. Чубатий,

Кентон, Огайо — голова В. Янушкевич,

Ню Гейвен, Конн. — голова Р. Миколаєвич,

Трентон, Н. Дж. — голова п. Гоянюк,

Омага, Небраска — голова В. Столярський,

Амстердам, Н. И. — голова д-р Л. Літинський.

ШЕВЧЕНКІЯНА В ПУБЛІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ВІННІПЕҐУ

З нагоди Шевченкових роковин Публічна Бібліотека в Вінніпеґу придбала важливіші видання з Шевченкіяни зокрема „Кобзар" Т. Шевченка в виданнях Інституту Шевченкознавства УВАН у Канаді. З нагоди Шевченківських святкувань у Вінніпеґу в липні ц.р. відбудеться вистава Шевченкіяни в головному приміщенні Бібліотеки при вул. Вілліям.

ВІДОЗВА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. Т. ШЕВЧЕНКА В КАНАДІ

З ПРИВОДУ СОТИХ РОКОВИН СМЕРТИ ЙОГО ПАТРОНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В 1961 РОЦІ

Дорогі Земляки і Землячки!

Дня 10 березня 1961 року сповниться сто років з того дня, коли замовкли навіки уста найбільшого співця українського горя й української туги за волею, коли погасли навіки очі Того, Хто своїм пророчим зором бачив далеку майбутність України. Глибоким смутком укрилася тоді вся українська земля, і щирі молитви за душу і пам'ять національного українського Прометея-Мученика пронеслися з усіх закутків української землі. Перевезення тлінних останків Великого Сина України на його рідну землю, туди, де „лани широкополі і Дніпро і кручі", всенародна жалоба, в якій наш нарід виявив надзвичайну силу свого національного почуття, сколихнули „Орла Чорного" — московського окупанта до основ. Та ніякі репресії чи „укази" не були вже всилі зупинити і здушити животворчого Шевченкового слова. „Заповіт" українського Прометея пролунав голосним відгомоном по всій українській землі, по всьому світі, а вогненні його слова збудили зі сну приспану любов до Рідного Краю і влили в українські серця відвагу до боротьби за свою національну правду й волю.

Через шість років після смерти Шевченка постає у Львові Т-во „Просвіта", а через дванадцять років, тобто в 1873 році, Наукове Товариство ім. Шевченка, яке з того часу аж по сьогоднішній день несе гідно й вірно у широкий світ безсмертні ідеї свого Патрона і закріплює їх у тій ділянці, що творить основу кожної культурної нації, — в ділянці науки.

Сто років тому помер Тарас Шевченко, але його „Заповіт" і всі його твори так само живі, переконливі і для визволення України засадничі й сьогодні, як були в часі їх писання. Ми сьогодні більше, як коли, мусимо пригадувати раз-у-раз світові: „Хто ми? Чиї сини? Яких батьків? Ким, за що закуті?". Ми сьогодні більше, ніж коли, свідомі того, що „нема на світі України, немає другого Дніпра", і що тільки „в своїй хаті своя правда і сила і воля".

Але й сьогодні, як і в часах Шевченка, широкими просторами совєтської імперії „течуть ріки, криваві ріки". Сьогодні так само, як і за життя нашого національного Пророка, „недолюдки і діти юродиві, оглухли, не чують, кайданами міняються, правдою торгують і Господа зневажають — людей запрягають в тяжкі ярма". Совєтські поневолювачі України Шевченка не розуміють і не хочуть бачити, що „од Конашевича і досі пожар не гасне, люди мруть, конають в тюрмах, голі, босі...". Вони намагаються заглушити Шевченкове пророче віщування: „Настане суд! Заговорить і Дніпро, і гори — і потече сторіками кров у синє море..."

Пророчі слова Шевченка історія справджує повільно, але певно і послідовно. Тому для нас тим ціннішим, ніж будь-коли Шевченків заклик: „Кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте". Треба тільки твердо вірити в грядучий праведний закон і в Божу поміч, що „встане правда, встане воля, і Тобі одному поклоняться всі язики во віки і віки..."

Малозрозумілим для чужинців є український всенаціональний культ Шевченка, як малозрозуміла історично доказана істина, що „не вмирає душа наша, не вмирає воля і неситий не виоре на дні моря поля. Не скує душі живої і слова живого, не понесе слави Бога, Великого Бога". Для нас усіх ця правда ясна і самозрозуміла, так само, як самозрозумілими є наша найглибша пошана і вдячність та любов для Того, Хто своїм животворним словом зумів надхнути наш нарід духом любови до своєї рідної минувшини та духом завзяття в боротьбі за вільну майбутність свого народу.

Ці наші почування ми виявляємо щорічно в Шевченкові дні, у роковини Шевченкових народин і смерти. Тому соті роковини його відходу у вічність повинні бути для нас всенародними поминками. У наших відзначуваннях пам'яті Шевченка мусимо пригадувати проповідувані Шевченком загальнолюдські ідеали волі, братерства і любови. Шлях до волі можна пройти тільки, коли всі зрозуміють, що лише спільна любов зродить у нас спільну мету: полюбити свою Батьківщину „во врем'я люте, в останню тяжкую мінуту за неї Господа молить" та „іменем Христовим оновити наш тихий рай, тиху руїну". Цим батьківським наказом закликає нас Шевченко в соті роковини його смерти до об'єднання нашого духа, до консолідації всіх наших живих і творчих сил, до пройнятої братерством і любов'ю всім нам спільної ідеї визволення нашого народу.

В ім'я цієї ідеї ми повинні спільним фронтом, разом з іншими поневоленими Москвою народами „за правду пресвятую стать і за свободу" і боротись доти, доки „на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син і буде мати і будуть люди на землі".

Будьмо, як Шевченко, обличителями „жорстоких людей неситих", завзятими супротивниками тих, що потоптали і топчуть всі права на волю і життя людини. У сьогоднішньому поділеному світі, у західньому світі волі і східньому світі рабства, ми мусимо мати завжди перед очима ту істину, голошену нашим Пророком, що „москалі тепер і світ Божий в пута закували" та його словами доказуймо перед світом, що розвал московської тюрми народів мусить прийти і що мусять вийти на волю поневолювані білими і червоними тиранами — люди і народи. Ці великі гасла боротьби за правду і волю зактивізуймо в соті роковини смерти нашого національного Покровителя-Шевченка з такою силою, „щоб на ввесь світ почули, що ділось в Україні, за що загибала, за що слава козацькая на папері стала..."

Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді оцим закликає всю українську спільноту у вільному світі допомогти відзначити в 1961 році пам'ять нашого Патрона так, як повинна це зробити культурна і політично свідома державницька нація. Хай усі наші установи та організації у вільному світі спричиняться до піднесення рівня і поширення засягу цих наших великих поминок. Хай у наших церквах полине молитва і щира пісня до Бога за Того, Хто вже перед стома роками благав для свого народу сили „єдиномислія" і християнського „братолюбія".

Думками линемо на Україну, побожно хилимо голови наші перед могилою великого Тараса над Дніпром та урочисто скріплюємо нашу постанову цілком присвятити себе боротьбі за здійснення заповіту нашого Патрона. А всій поневолюваній Нації, що дала світові нашого великого борця за волю й правду, шлемо сердечне вітання й молимо Господа за волю для страдницької Матері нашої — України.

Управа Наукового Товариства ім. Шевченка в Канаді: Проф. д-р Є. Вертипорох — голова, д-р Степан Росоха — секретар. Заступники голови: Проф. Василь Іванис, інж. Осип Сецінський. Скарбник — інж. Ярослав Гарасевич. Члени Управи: д-р Матей, І. Гута, мґр. Іван Скрипчук, д-р Богдан Стебельський, проф. Зенон Зелений.

Контрольна Комісія: о. Степан Хабурський, проф. Степан Килимник, д-р Степан Кучменда, мґр. Василь Гультай, інж. Арсен Шумовський.

Ол. Зозуля

РОЗУМОМ, СЕРЦЕМ І ДУШЕЮ

Часом буває, що людина забуває, чого шукає. Навіть більше — якась сила переносить її в давнє минуле, і перед очима встають, немов живі, постаті героїчної минувшини.

Я один у читальні. Вже кілька разів перелистав комплект „Свободи", але ніяк не можу розшукати потрібної мені довідки. Що саме я шукаю? Власне, не можу пригадати, для чого перелистую газети...

Крізь двері прорізується до болю жалісний звук струни, що ніби десь повис у повітрі і переливається в різноманітних нюансах.

Рука автоматично відкриває двері — нижня заля напівтемна і порожня. На сцені сидять знайомі кобзарі. Здається, що це німі силуети, відбиті на папері фотографом. Та ось рука диригента зробила ледве помітний рух в повітрі, і зненацька прозвучав тисячоголосовий акорд бандур, а за ним, наче хвилі Дніпрові, пронеслись по залі милозвучні голоси.

Сюїта „Слово Тараса" почалась...

На фоні декламацій творів Шевченка переплітаються найкращі мелодії, створені невідомими народними композиторами. І коли слухаєш слово Тараса, ридання і гнів бандур, в глибині душі виразно чуєш брязкіт кайданів, стогін рабів і, як фінал — перемогу.

Невелика павза. Вона мене хвилює. Я нетерпляче хочу послухати всю програму, щоб цілком сп'яніти від радости, що ми всилі гідно вшанувати пам'ять свого Пророка. Сп'яніти й за тих, що живуть над Дніпром і досі стогнуть у рабстві.

Ще більшу увагу приковують пісні другого відділу. Можливо тому, що це пісні мені нові, досі не співані Капелею, але тематично пов'язані з „Словом Тараса". Нема можливости і потреби коментувати кожну пісню, для цього треба самому послухати і пережити почуте.

Про концерти Капелі Бандуристів, що мають відбутися в березні - квітні по більших містах Америки й Канади, я дуже мало сказав. Я відкрив лише маленький шматочок заслони над мистецькою лябораторією Капелі, де плекають нашу пісню. Капеля вже третій місяць кожноденно працює над репертуаром концертів, присвячених Т. Шевченкові.

Шевченко любив пісню розумом, серцем і всією душею. Про свою любов до рідної пісні признався він П. Кулішеві, після того, як одержав збірку українських пісень з нотами: „Поцілуй Маркевича, — писав Шевченко в листі. — за мене, за його ноти; добре, дуже добре, а особливо „Морозенко": він мені живісенько нагадує нашу милую безталанную Україну".

Ці його слова, ніби заповіт для нас: любити і плекати нашу рідну пісню так, як найщасливіша мати любить і плекає своє немовля.

ЧЕРНЕЧА ГОРА

Хмарніє. Хвилі темносині
в мінливих відблисках зорі.
Шумливий дощ передосінній
нас зустрічає на Дніпрі.

Уже й зорі давно не видно,
з очей зникає далина,
лише з туману, мила й рідна,
гора Чернеча виринa.

Зійшли в задумі... Коло неї
і хвилі тихше гомонять,
на ній троянди і лілеї
багряним полум'ям горять.

І вітер стих, затих помалу
і дощ, що сіяв без кінця,
і життєдайне сонце встало
над світлим образом співця.

Євген Фомін

Б. Мартос

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ РОКОВИНИ ШІСТДЕСЯТ РОКІВ ТОМУ

В лютому р. 1900 Українська Студентська Громада в Харкові готувалася до святкування пам'яті Т. Г. Шевченка. Громада наша була в той час невеличкою таємною організацією, яких 20-25 чоловіка, проте хотілося організувати щось величаве. Але про організацію привселюдного свята нічого було й думати: не було сумніву, що царська поліція заборонить його. Тому вирішено було обмежитися панахидою та влаштуванням нелеґальної вечірки в приватному помешканні. Такі нелеґальні вечірки були тоді в моді: їх улаштовували різні таємні організації, от як Червоний Хрест для допомоги політичним в'язням і засланцям, деякі політичні гуртки тощо.

При розподілі між членами громади обов'язків щодо організації вечірки на мене припало прочитати реферат, а також разом із студентом ветеринарії Д. Благовим завідувати господарською частиною. В справі приміщення ми мали звернутися до домовласниці Неплюєвої,*) у якої члени нашої Громади вже влаштовували якусь вечірку. Інж. Ю. Колард у своїх спогадах неправильно подає її прізвище „Нехлюдова" та ще й додає, нібито з нею і її родиною були добре знайомі брати Мартоси; в дійсності ж ні я, ні мій брат, ні так само Благов не були тоді знайомі з цією родиною. Характерним було довір'я до студентів в тих часах: приходить двоє незнайомих студентів, і домовласниця дає їм дозвіл улаштувати в своєму помешканні нелеґальну вечірку. Мало того, вона дозволяє використати свою кухню, щоб приготовити якусь перекуску.

На зібранні Громади складено список наших знайомих українців і тих, що „признаються до українства". Разом із членами Громади це становило понад сто осіб. Запрошено також представників студентських громад інших народів. Через Михайла Русова (студент-природник, син відомого статистика Ол. Русова) передано запрошення на свято й Громаді (також таємній) учнів Полтавської духовної семінарії.

Панахиду по Тарасові Григоровичу відправлено в Соборі. На жаль, не зважаючи на широке повідомлення, людей на панахиді було мало. Після панахиди промовляв, якщо не помиляюсь, Гнат Хоткевич, студент-технолог, пізніше знаний кобзар, письменник, видавець дешевих українських книжок.

Зате вечірка вдалася дуже добре: імпозантно, урочисто й з піднесенням. Простора залля була переповнена, і довелося позносити стільці з усіх кімнат; студенти мусіли стояти.

На початку вітав гостей дуже змістовною промовою Ол. Коваленко, студент-технолог, пізніше воєнно-морський інженер, що командував у 1905 р. революційним панцерником „Потьомкін", член місії УНР у Парижі, професор Української Господарської Академії в Чехії. Нашвидку зорганізований Ю. Колардом (студент - технолог, пізніше будівельний інженер, міністер шляхів за Директорії УНР) хор студентів відспівав „Заповіт". Д. Дроб'язко (студент-історик, пізніше вчитель гімназії) продеклямував „Кавказ", я прочитав реферат на тему „Соціяльно - політичні погляди Т. Шевченка", а Д. Антонович (студент - історик, пізніше морський міністер УНР, голова Дипломатичної Місії УНР до Італії, професор і ректор УВУ в Празі, директор Мистецької Студії в Празі і організатор Українського Музею Визвольної Боротьби) доповів про успіхи української культурно - просвітньої діяльности в 1899 р. наостанку він повідомив про заснування Революційної Української Партії (РУП). Його реферат зробив велике враження на присутніх. Хор відспівав „Ще не вмерла", і на тому перша частина вечірки була закінчена. Всі виконавці, опріч кількох членів хору, були членами Харківської Громади. Після того внесено накриті столи і гостям було подано чай і котлети з січеного м'яса з картоплями пюре. Ця несподіванка була наслідком старань Д. Благова.

Вечеря пройшла в піднесеному настрої. Представники старшого громадянства в своїх промовах дякували студентській молоді за гарну змістовну вечірку, за те, що молодь дала можливість старшим відмолодитися духом; виявляли радість з того, що молоде покоління бере в свої руки прапор боротьби за українську справу.

З Полтави приїхало п'ять осіб: П. Понятенко (урядовець, а за часів Директорії — директор департаменту), А. Кучерявенко (статистик, пізніше кооператор), його сестра М. Кучерявенко (пізніше моя дружина), ще якась панночка і представник Полтавської Громади Симон Петлюра. З них промовляли П. Понятенко й С. Петлюра. Особливо всім сподобалась щира й гаряча промова Симона Петлюри про необхідність розвинути якнайактивнішу чинність, культурну й революційну, щоб продовжити діло Тараса Шевченка. Я чув, як гості перешіптувались: „Хто цей молодий чоловік?" (Йому було тоді 20 років).

Виступали з промовами також представники інших національностей: грузин, поляк і росіянин (голова Союзу Студентських Організацій м. Харкова). Вони вітали нас і закликали до спільної боротьби проти царського деспотизму.

Пізно ввечері гості невеличкими групами почали розходитись; залишилася тільки молодь, а з старшого громадянства адвокат М. Міхновський та лікар І. Липа (міністер ісповідань за Директорії); пішли й представники інших народів. А члени нашої громади, одні прибирали з столів, а інші співали різних пісень. Пригадую, М. Міхновський приємним баритоном заспівував: „Розвивайся та ти, лоза, борзо," а студенти вступили: „весна красна буде", а потім з особливим почуттям: „Встане мати, мати Україна, вільна, самостійна, від Кубані аж до Сяну річки одна, нероздільна".

Ю. Колард у своїх спогадах пише, нібито М. Міхновський на цій вечірці виголосив довгу промову на тему „Самостійна Україна", що потім була видрукувана РУП. Це — аберація. Мабуть, у його пам'яті залишилася та пісня про самостійну Україну. Взагалі у спогадах Ю. Коларда, друкованих в „Літературно--Науковому Віснику", багато неточностей. Я чув від проф. О. Коваленка, що коли він при зустрічі спитав Коларда, на що той написав неправду про виступ М. Міхновського, то Колард виправдувався тим, що, мовляв, треба було піднести авторитет Міхновського.

У свій час ми з О. Коваленком подали до преси спростовання, пояснюючи, що під час вечірки М. Міхновський промови про самостійність України не виголошував, а тільки, коли вже було по всьому і залишилося зовсім мало людей, в залю ввійшли вже одягнені в плащі М. Міхновський та І. Липа, і отоді М. Міхновський сказав коротку промову у властивому йому сугестивному тоні. Вона й досі звучить у моїх вухах: „Дорогі товариші! Я вже одягся, вже й шапку взяв у руки, але вернувся, щоб сказати вам про те немиле враження, що залишилося у мене від сьогоднішньої вечірки". Мене наче вдарило: як? так гарно пройшла вечірка, а він каже про немиле враження! А Міхновський продовжував: „Сьогодні учив вас поляк, учив кацап, учив грузин, а ви їм нічого не відповіли". Тут його перебив член нашої громади Б. Камінський (студент-правник, пізніше секретар Кубанського Кооперативного Союзу): „А ви обидва чого мовчали? Нащо ми вас покликали!" Д. Антонович спитав: „А що ж би ми мусіли їм відповісти?" На це Міхновський: „Ви повинні були викласти їм свою політичну програму". Тоді Антонович пояснив: „Ми, студентська громада, політичної програми не маємо, а яку програму має РУП — невідомо, це організація таємна, до того ж вона постала зовсім недавно, то, може, ще тільки виробляє свою програму". Ще пара реплік, і Міхновський з Липою попрощалися й пішли. Поодинці розійшлися й члени Громади, щоб не впадати в око поліції.

Ця вечірка надовго залишилася в нашій пам'яті. Не раз при зустрічах ми згадували про неї, не раз мені доводилося повторювати слова М. Міхновського. Згадував я про неї 20 років тому в своїх спогадах, які, на жаль, не були опубліковані. І тепер, через 60 років, коли пригадую собі цю вечірку, мене охоплює горде почуття, нібито ті Шевченківські роковини були першим кроком у боротьбі за українську державність. А з другого боку бере мене подив: як з таких малих, незначних початків, коли ми мусіли обмежуватися нелеґальними зібраннями, коли у великому українському місті з трьома високими школами ми змогли назбирати лише біля сотні більш-менш свідомих національно українців; коли ще лише зароджувалася українська політична активність; коли до РУП належав якийсь десяток молодих людей без політичного досвіду; коли царський уряд клав цій активності, здавалося б, непереможні перешкоди, — за 16 років український політичний рух, боротьба за українську державність так зміцніли, так виросли, що вже в 1917 р. ми змогли ставити повні вимоги до російського уряду і поступово йти до здійснення своєї мети. Очевидно, в українському народі були приховані сили, які в той час дрімали, які треба було розбудити, щоб вони себе виявили. І хоч вони були переможені в нерівній боротьбі в р.р. 1917-1922, вони зберігають і досі потенціяльну енерґію, щоб у слушний час вибухнути. Один з доказів цього — святкування Шевченківських роковин по всьому світу, скрізь, де є хоч мала горстка вірних синів України.

*) Одна з її дочок була замужем за українським актором Саченним.

Богдан КРАВЦІВ

„КОЛИ МИ ДІЖДЕМОСЯ ВАШИНҐТОНА"

(Закінчення зі стор. 2-ої)

творів, зокрема у 5-томовому виданні Шевченкових творів у російському перекладі (за ред. М. Рильського й Н. Ушакова, Москва, ОГИЗ, 1948, т. II, стор. 396), де після ствердження, що Вашинґтон був „керівником і командувачем американської армії в час визвольної війни з Англією", подано, що „ім'я Вашинґтона було надзвичайно популярне в колах української і російської демократичної інтеліґенції", й у виданні „Кобзаря", упорядкованому акад. О. І. Білецьким вже для українського читача (В-во „Рад. Школа", К. 1954 р.), де, промовчуючи факт очолювання Вашинґтоном американської армії в час визвольної війни з Англією, стверджувано (на стор. 664), що ім'я Вашинґтона, першого президента Сполучених Штатів Америки, вживалося революціонерами-демократами в умовах кріпосницької Росії, як символ демократичної влади".

Якими безпідставними і натягнутими є усі ці твердження про надзвичайну популярність Вашинґтона серед „російських революційних демократів", може показати аналіза Герценового „захоплення Вашинґтоном".

Олександер Герцен (1812-1870) — російський публіцист і політичний діяч, визнавець утопійного соціялізму, був сучасником Шевченка і його твори, опубліковані або написані за життя Шевченка, зібрані в 14 томах 30-томового незакінченого ще видання „А. И. Герцен. Собрание сочинений" (В-во АН СССР. М. 1954 —). У 2, 3, 6, 7, 8, 9, 14 томах цього видання ніяких згадок про Вашинґтона немає. В 1 томі, пишучи про Францію (на стор. 35), Герцен стверджує тільки, що „ціла країна схиляється на коліна в день смерти Вашинґтона" і подібна згадка є в т. 5-му (Листи з Франції й Італії), де сказано, що „Франція ХУШ ст. мала ... своїх святих, як Вашинґтон і Франклін" (стор. 306). Самі тільки згадки прізвища Вашинґтона, поруч Франкліна і Ляфаєта, є в т. 1-му (стор. 342), в т. 10-му (стор. 63), т. 11-му (стор. 129), т. 13-му (стор. 116 і 133 — у французькій статті, в якій Вашинґтона згадано поруч з Бонапартом, стор. 226 і 251, де теж у французькій статті є згадка про Америку часу Вашинґтона, та на стор. 400, де в статті „Америка й Сибір", пишучи про „особливість американської думки", Герцен стверджує, що інакша вона в Вашинґтона, а інакша в Франкліна і Джеферсона). Крім приведених, є ще згадки про Вашинґтона в 5-му томі (стор. 96 і 151 — роман „Кто виноват?"), чи точніше про портрет Вашинґтона, що був видертий 12-літнім Володею із якоїсь книжки і наліплений на портфелі. І вкінці, згадано не так Вашинґтона, як його няньку, в 12-му томі (стор. 334 і 555) цього зібрання творів Герцена. Усі ці згадки не дають ніякої підстави говорити про захоплення Герцена Вашинґтоном, як „борцем за політичну волю і ворогом деспотизму" і немає в них ніякісінького натяку на „новий і праведний закон" Вашинґтона, що про нього мріяв Шевченко.

Немає згадки про Вашинґтона та його новий і праведний закон також у тих творах і виданнях Герцена, що з ними познайомився Шевченко по дорозі зі заслання, в Нижньому Новгороді у вересні і жовтні 1857 р. отже, в час написання „Юродивого" і що могли мати вплив на тогочасну творчість поета. У збірнику „Голоса из России", що його взяв Шевченко дня 20 вересня 1857 року у М. Брилкіна, є мова про ЗДА в другій частині (стор. 158-160 другого видання, Лондон 1858-1859), але ж із засудженням існуючого там рабства неґрів, значить, без приписуваного тепер Герценові „захоплення". У брошурі Іскандера (О. Герцена) „Крещеная собственность", що її прочитав Шевченко дня 11 жовтня 1857 р. у Якобі в Нижньому Новгороді, ні Вашинґтон, ні ЗДА не згадані, а є тільки цікаві уступи про політику Петра І і Катерини II у відношенні до України, уступи співзвучні з Шевченковою оцінкою загарбницької політики цих російських царів, які й справді могли викликати захоплення Шевченка, що у своєму Щоденнику називав Герцена „апостолом" і „святою людиною". Ніякого натяку на висловлене Шевченком в той час прагнення діждатися Вашинґтона та його „нового і праведного закону" чи хоч би якоїсь асоціяції з ним у названих виданнях Герцена немає і тому треба виключити будь-який вплив Герцена на Шевченка в цьому напрямку. Навпаки, можна твердити, що якби Шевченко перейнявся був критичним поглядом Герцена на ЗДА з приводу існуючого там рабства неґрів, то він ледве чи висловив би прагнення діждатися Вашинґтонового „нового і праведного закону".

Усе це доводить, що Шевченкова візія „Вашинґтона з новим і праведним законом" не була викликана настроями й ідеями „російської революційної демократії" 50-их років XIX ст. Ядерність, короткість і ясність, геніяльна простота цієї формули свідчать, що зародилась вона в Шевченка давніше, ще до його ув'язнення і заслання, і була виношувана ним довгими роками, поки знайшла свій вислів у „Юродивому".

Відкидаючи будь-яку можливість впливу ідей і настроїв „російської революційної демократії", включно із Герценом, на виникнення обговорюваної тут Шевченкової візії і приймаючи конечність довшого протягу часу для її викристалізування й оформлення, ідейних джерел її треба шукати найперше в Україні, у громадських тенденціях і настроях початку XIX сторіччя, особливо ж тодішніх сорокових років, часу перебування Шевченка в Україні і поставання Кирило-Методіївського Братства. Це ж до тих років саме відносяться постаті й образи Шевченкового „Юродивого" із „фельдфебелем царем", коли „Украйну правили „капрал Гаврилович Безрукий", значить, генерал-губернатор Київщини, Поділля й Волині Бібіков, „унтер п'яний Долгорукий", тобто губернатор Харківщини, Полтавщини і Чернігівщини князь Долгоруков і їхній „єфрейтор малий", ренеґат Писарєв, начальник канцелярії київського генерал-губернатора, отже всі ті, урядування яких виявилося в ліквідуванні українсько-польського революційного руху і в розкритті Кирило-Методіївського Братства, що завершилося ув'язненням Шевченка й інших братчиків і 10-річним засланням Шевченка. До цієї ж доби в Шевченковому житті стосуються і гнівливі та суворі звернення Шевченка в „Юродивому" до його ж тодішніх земляків, і згадки про „міліони полян, дулебів і древлян", що їх „Гаврилич гнув во время оно", і болючий спомин про „святих киян" і „чепурних киянок", і вкінці виведений Шевченком образ „юродивого", „козака із міліона свинопасів", що „в морду затопив капрала". Навіть згадка про „неволників святих", що їх в Сибір „в кайданах гнали", „мордували, розпинали і вішали", стосується не „російських революційних демократів", але ж українських декабристів, членів Південного Товариства і Волинського Т-ва Об'єднаних Слов'ян й ініціяторів повстання на Київщині 1825 р.

Цікаву і, здається, єдину досі спробу висвітлення настроїв й ідей у сучасній Шевченкові Україні дав В. П. (В. Порський) у шевченківському числі авґсбурзького часопису „Наше Життя" з 1946 р. п. н. „Шевченко і Вашинґтон". Ствердивши популярність американської боротьби за визволення й особи Вашинґтона серед польських родин на Правобережній Україні початку 19 ст., автор тієї статті пише:

„Чверть століття пізніше, коли українські декабристи готували своє повстання на Київщині, Вашинґтон і політичний лад ЗДА були для них ідеалом національного героя і національної дії. Зразок американського політичного ладу перейшов якимись частками і думками у проєкт державних реформ, що їх обмірковували у своєму колі південні декабристи. Пошана для „Отця батьківщини", як називали Вашинґтона в Америці, стверджена в мемуарних пам'ятках". В дальшому, на доказ цього культу Вашинґтона, автор статті наводить спогади П. Росцішевської із Київщини, якій під час відвідин мастку Кароля Третяка в селі Яропільці показували улюблену Вашинґтоном катальпу-трубоцвіт, декоративне дерево, привезене з Північної Америки, перед яким завжди здіймав капелюха провідний український декабрист Сергій Муравйов-Апостол, кажучи, що „треба віддати честь дереву великої людини", той Муравйов-Апостол, що після невдалого повстання був засуджений на смерть і повішений разом із п'ятьма іншими дня 13 липня 1826 р.

„Ще двадцять років пізніше — пише далі В. П. — гурток української молоді підхопив думку вільнолюбних мрійників двадцятих років. Кирило-Методіївське Братство, що сформувалось десь у кінці 1845, напочатку 1846 року, знову ширить ідеї федерації всіх слов'янських народів на зразок З'єдинених Держав Америки і ім'я Вашинґтона знову стає, як прапор. Молодий братчик — студент Київського університету Юрій Андрузький формулював цю мрію українців сорокових років так: Товариство свв. Кирила і Методія „особливої організації не мало; в'язалося і трималося доброю волею кожного, а не якимись правильниками чи статутами. Основна мета, що єднала всіх, була: поєднання слов'ян докупи на взірець З'єдинених Держав Америки чи сучасної конституційної Франції. Окрема при тому мета українська: відновлення гетьманщини, якщо можна самостійно (мрія потаємна), якщо не можна — то в складі слов'янської спільноти".

Подані тут дані про популярність визвольної боротьби Америки і героя та провідника цієї боротьби Джорджа Вашинґтона в Україні в перших десятиріччях XIX століття, як і зізнання кирило-методіївського братчика Юрія Андрузького про мету й ідеї Братства, показують переконливо, що саме ці ідеї і сподівання лягли в основу Шевченкового прагнення діждатися „Вашинґтона з новим і праведним законом", і що Шевченко висловив в цьому прагнені те, чим жили і до чого прямували українці його часу.

Таку генезу і згідний з нею справжній національний зміст Шевченкового прагнення діждатися і для України свого „Вашинґтона з новим і праведним законом" намагаються заперечити совєтські комісари від науки і літератури усіма доступними їм засобами. Промовчуючи підтверджені матеріялами і свідченнями сучасників факти популярности американської визвольної боротьби і її вождя Вашинґтона в Україні і серед українців Шевченкової доби і викреслюючи із публікованих матеріялів і документів до біографії і творчости Шевченка, зокрема з таких, як зізнання Андрузького, все те, що стосується незалежности України чи тільки натякає на неї, совєтські науковці зводять думки й ідеї Шевченкових творів, як і взагалі ставлення Шевченка до таких чи інших подій і постатей історії, до... впливу „російських революційних демократів".

Водночас із фальшуванням генези, значить ідейних основ і джерел Шевченкової візії майбутнього Вашинґтона і його нового та праведного закону, совєтський комуністичний режим і офіційна совєтська наука ведуть уже цілі десятки років безупинну і наполегливу боротьбу проти справжньої національної інтерпретації цієї візії — за знищення її можливого впливу на національно-політичні аспірації теперішніх і майбутніх українців. Здійснюється ця боротьба з допомогою всіх можливих засобів і способів, включно з репресіями, дискредитацією і знеціненням постаті самого Вашинґтона, як провідника визвольної американської війни, і промовчування висловленого Шевченком прагнення.

Вершин безглуздого погромництва досягла ця боротьба в справі Андрія Річицького, підсовєтського шевченкознавця марксистського напрямку, директора Інституту Тараса Шевченка при Українській Академії Наук, який у виданні до зредаґованого ним „Кобзаря" (ЛІМ, 1931) подав до „Юродивого" примітку такого змісту: „Вашинґтон — перший президент США. До 1783 року Північна Америка належала до Англії". За цю примітку А. Річицький був обвинувачений (у статті „Проти контрреволюційної фальсифікації—за марксистський коментар", „Комуніст", ч. 59 за 11 бер. 1934) в намаганні інсинуувати читачам „Кобзаря", що „Шевченко боровся за відокремлення України від Росії, як Вашинґтон боровся за відокремлення США від Великої Британії". Внаслідок цього й інших подібних обвинувачень Річицький був ув'язнений і розстріляний. Так само, як і Річицький, зазнали репресій за свої коментарі до Шевченкових творів й інші шевченкознавці, між ними і „ортодоксальний" марксист Є. Шабліовський.

Випробувавши засіб репресій в боротьбі проти єдиноможливої інтерпретації згадки Шевченка про Вашинґтона, совєтські „науковці" перейшли згодом до основнішого й успішнішого, на їх думку, заходу — дискредитації Вашинґтона в очах українських читачів Шевченкових творів. У виданнях „Вибраних творів" Шевченка (ДВХЛ. К. 1949) і „Кобзаря" (ДВХЛ.1950) були вставлені витримані з офіційною лінією примітки такого змісту: „Вашинґтон — американський державний діяч ХУШ ст., великий землевласник очолив боротьбу за незалежність від Англії, перший през. США. В кінці своєї діяльности виявив вороже ставлення до французької революції і став на шлях економічних поступок Англії". Совєтська тенденція дискредитувати в той спосіб Вашинґтона, представляючи його як великого поміщика, ворога революції й угодовця, посилилася особливо ж в останні роки — 1959-1960, в час збільшеного напруження між ЗДА і СССР. У монографії „Т. Г. Шевченко" (К. 1959) коментар, що згадуючи Вашинґтона, „Шевченко мріяв про республіку", автор цієї книжки Є. Кирилюк обставив застереженням, що „безперечно, поет не міг тоді всебічно розібратися в діяльності видатного американського буржуазного діяча періоду боротьби за незалежність від Англії — Джорджа Вашинґтона". В цьому ж напрямку йде і „Українська Радянська Енциклопедія", в якій гасло про Вашинґтона (том. II стор. 224) закінчується ствердженням, що „йому була властива певна обмеженість політичних поглядів і консерватизм, що посилився в останні роки".

Але ж найуспішнішим засобом в боротьбі з національною інтерпретацією Шевченкового вислову про Вашинґтона совєтські комісари від літератури і цензури вважають таки методу промовчування. В усіх новіших виданнях Шевченкових творів (3-томового, ДВХЛ, К. 1955, 2-томового, Р-П. К. 1955 й однотомного, за ред. М. Рильського, ДВХЛ, К. 1957 і його ж з 1960 року), пояснення про Вашинґтона пропущене цілком. Дотримуються цієї методи промовчування і підсовєтські шевченкознавці, які, обговорючи навіть саму ж поему „Юродивий", ухитряються не згадувати Шевченкових слів про Вашинґтона і його новий праведний закон, що є основною ідеєю цієї поеми (пор. праці Є. Ненадкевича, О. Білецького й О. Дейча та ін.).

Дивлячись з історичної перспективи і згадуючи часи царської цензури, коли „Юродивий" був викреслюваний з „Кобзаря" цілком або частинно, треба трактувати усі ці совєтські намагання знівечити справжній зміст Шевченкового „нового і праведного закону" за цілком таки даремні. Слів цих із Шевченкової творчости вже не викреслити. Як колись постать Вашинґтона і приклад його визвольної боротьби були прапором для Шевченка й члени Кирило-Методіївського Братства, так і сьогодні Шевченкова візія українського „Вашинґтона з новим і праведним законом" вписана на прапорах усього модерного українського визвольного руху.

„ВСТАВАЙТЕ, КАЙДАНИ ПОРВІТЕ..."
Ліногравюра Василя Касіяна з 1961 року.

ОБОРОНЕЦЬ ВОЛІ ДЛЯ ВСІХ

(Закінчення зі стор. 1-шої)

кож добре знає, з якою великою любов'ю ставився Шевченко до геніяльного польського поета А. Міцкевіча, знає й про те, що найкращими друзями Шевченка на засланні були поляки, зокрема Бр. Залєський, до якого Шевченко в листах звертався словами: „друже мій добрий", „друже мій єдиний", „друже мій Богу милий", „мій милий, мій сердечний, мій єдиний друже"

Приятелями Шевченка були ще й такі польські революціонери: Людвіґ Липський, Станіслав Доморацький, Стах Середницький, А. Венґжиновський, З. Сєраковський, Е. Желіговський (А. Сова) та інші. Над труною великого поета України з палким словом виступив поляк В. Хорошевський. Усі ці факти польська етнічна група напевно знає.

Представники жидівської етнічної групи також можуть легко переконатись, як фальшує Пронін цитати з творів Шевченка, апостола правди і свободи, що боровся за права всіх поневолених царським урядом народів Росії, в тому числі й за права жидів.

Візьмім, наприклад, книжечку А. Чужбинського „Воспоминания о Т. Г. Шевченке", СПБ. 1861. Книжечка ця вийшла в світ рівно сто років тому — в рік смерти Т. Г. Шевченка. Тут на стор. 18 розповідається про те, як Шевченко допомагав жидові гасити пожежу і рятувати його майно: „Он наравне с другими выносил разный хлам и по окончании держал речь к христианскому населению... Шевченко горячим словом упрекал предстоявших в равнодушии, доказывая, что чевовек в нужде и беде какой бы то ни было нации, какую бы ни исповедовал религию, делается нам самым близким братом".

Так пише сучасник Шевченка. Про цей епізод з його біографії жидівський поет І. Фефер написав жидівською мовою поетичний твір „Баляда про пожежу".

Можна взяти й інше, приступніше джерело, а саме: „Полное собрание сочинений Н. А. Добролюбова в 4-ох томах," том 2-ий СПБ, изд. А. С. Панафидиной, 1911. На ст. 932-935 цього тому, коментатор розповідає про те, що в російському журналі „Иллюстрация" в ч. 35 за 1858 р. надруковано статтю „Западнорусские жиды и их современное положение". Ця стаття антисемітського змісту: її автор виступає проти „Русского Инвалида", в якому була надрукована стаття про потребу поширення громадянських прав жидів у Росії.

Протест проти антисемітизму „Иллюстрации" підписали російські письменники: брати Аксакови, І. Турґенєв та інші, і він був надрукований в журналі „Русский Вестник". В наступних числах цього журналу надруковано список інших осіб, які прилучалися до протесту. Серед них були й видатні українські письменники, зокрема Т. Шевченко. Ось як про це написано на стор. 935-ій 2-го тому творів Добролюбова:

„При этом Костомаров, Кулиш, Марко Вовчок, Номис и Шевченко прислали свои подписи при особом письме, в котором, между прочим, были такие строки:

„Журнал ваш, М. Г., первый сделался органом просвещенных представителей еврейского племени, во имя независимости всякой сознающей себя народности, и первый представил торжественную манифестацию русских и польских писателей против „Иллюстрации", которая, нося европейское имя, дышит временем Иоанна IУ Грозного в своих суждениях о евреях".

Це — яскравий документ, який свідчить, що Тарас Шевченко відкрито виступив проти антисемітизму і разом з іншими видатними російськими й польськими письменниками засудив антисемітизм.

У 1914 р. російські праві кола трохи інакше трактували проблему „Шевченко і жиди". Коли тисячі студентів і робітників у день 100-літнього Шевченківського ювілею влаштували були масову демонстрацію на вулицях Києва, російські чорносотенці організували контрдемонстрацію, провокуючи погроми жидів і українців. Чорносотенна преса тоді писала, що український сепаратизм — жидівського походження і реклямується жидами та їхніми аґентами. Один із чорносотенних журналістів писав, що Шевченко „только по языку близок украинскому народу, а по вере он чистый еврей'. „Новое Время' писало, що шевченківськими демонстраціями керує „студент-еврей, „ раз'езжающий верхом на белой лошади и делающий свои распоряжения".

Отже, в 1858 р. Шевченко виступив в обороні жидів проти російських антисемітів, що співробітничали в журналі „Иллюстрация". А в 1914 р. російські антисеміти в дні Шевченкового 100-літнього ювілею влаштували погроми проти жидів і українців.

Твори Шевченка перекладено на жидівську мову. Про Шевченка є ряд книжок і статтей, написаних жидівською мовою. Жидівські поети написали багато поетичних творів, присвячених Шевченкові. Найкращим перекладачем творів Шевченка на жидівську мову є Давид Гофштейн. Серед перекладачів творів Т. Шевченка на жидівську мову варто згадати також Рєзніка, Хащевацького, Фінінберґа. Поет І. Фефер, як згадувано, написав „Баляду про пожежу", присвячену Шевченкові. Цю поему переклав на українську мову А. Кацнельсон. Глибоку пошану Великому Кобзареві висловили в своїх поезіях жидівською мовою Л. Квітко, Д. Гофштейн, Л. Рєзнік та інші.

Шевченко, — за словами І. Фефера, —

„...мов сонце запалив у млі..
і нас любив і правду на землі".

(Пер. А. Кацнельсон)

Давид Гофштейн у своїй поезії „Тарасові Шевченкові" пише:

„... Твоя палка любов
хай зогріває нас,
Щоб зник жорстокий слід
старого гніту й мук;
Проймай наш день
своєю ніжністю, Тарас,
Провісник радости,
і правди, і науки,"

(Пер. М. Зісман).

Так жидівський народ устами своїх найвидатніших поетів відповідає наклепникам, що намагаються очорнити геніяльного поета і великого гуманіста Т. Шевченка.

Російський письменник А. Чехов в одному з листів до А. Кримського писав: „Я люблю украинский народ, который дал миру такого титана как Тарас Шевченко".

В день 50-річчя з дня смерти Шевченка великий російський актор К. Станіславський в листі до А. Кримського писав:

„Твори Шевченка переживуть віки і вічно будитимуть в серцях людей шляхетні великі почуття. ... У Шевченкові я бачу і відчуваю всю красу людської душі, це справжній співець свого народу. Ми, росіяни, глибоко співчуваємо стражданням українського народу і віримо, що сонце нового щасливого життя засяє над Україною, і її змучене серце розкриється в усій своїй чарівності, шелестінні золотих українських ланів, у могутній народній творчості, в талантах прекрасного вільнолюбного народу... Хай живе довгі віки народ, що дав світові безсмертного Шевченка!".

Так видатні російські письменники і діячі 50 років тому відповідали тодішнім, теперішнім і майбутнім пронінім.

А ‚російській етнічній групі' в Америці, зокрема редакції і читачам газети „Россия", треба поставити таке запитання: Хто ж є справжнім виразником поглядів російського народу на українського поета Шевченка, чи прихильні до нього Аксаков, Некрасов, Турґенєв, Добролюбов, Лєсков, А. Пипін, Салтиков-Щедрін, Овсянико-Куликовський, Л. Толстой, А. Чехов, Станіславський — чи вороже настановлений до Шевченка фальшівник текстів великого українського поета ... Пронін?

Леонід Полтава

СОКІЛЬСЬКА СКЕЛЯ

(Оповідання)

У 1880-их роках, після розробок лісів для пруської фірми, на Сокільській скелі гуцули витесали художню колону із віршем Тараса Шевченка. На поклін до того пам'ятника не раз ходили Іван Франко, Леся Українка, Марко Черемшина...

Цей перший своєрідний пам'ятник Кобзареві на Україні був по-варварському знищений у 1914 - 1915 рр.

Статечний герр майстер Шліппенбах бував тут не вперше.

Із своїм секретарем і охоронцем він пробирався тепер верхи кіньми вглиб Карпат. Тут, на долах, ялиці аж топилися від гарячого сонця, мов дивовижні зелені свічі; потоки то дзвеніли то бризкали сріблом, то співали пташиними голосами. Гірські стежки вужами бігли вгору, куди треба було дістатися й майстрові Шліппенбахові — представникові пруської фірми „Компанії Гец".

Фірма закупила за вигідну ціну на Путивльщині і в Ясенові великі масиви лісів, витратила тисячі марок на дорогу для підвозу колод, налагодила сплав, — і вдесятеро покрила всі видатки. Майстер Шліппенбах знає ті місця: трохи вище, ще місяць тому, падали дерева і аж десь у Берліні зростали акції „Компанії Гец".

Людина астенічного типу, герр майстер сьогодні був у доброму настрої, його не нервували навіть власні ноги в підкованих черевиках, що тяглися при землі. Тут усе вже було закінчене, залишилось дістатися до нової концесії, за Сокільською скелею.

Вони поверталися з останньої інспекції оголених дільниць: першого серпня 1889 року „Компанія Гец" сяк-так розплатилася з лісорубами й каменярами (доводилося викликати австрійську поліцію) і на тому закінчила розробку лісу в районі Сокільської скелі.

З-за погорба до мандрівців долетіла пісня:

Гей по горі, по високі,
тройзіль постелився,
З України до дівчини
козак поклонився...

Майстер Шліппенбах посміхався: тепер можете співати. Зрештою, ті з діда-прадіда лісоруби навіть подобалися майстрові: в мальовничих киптариках і безшумних сардаках і постолах, вони навіть працюючи виспівували пісень, таких бадьорих, як і удари їхніх сокир.

Герр майстер Шліппенбах посміхався в прусакуваті вусики. „Компанія Гец" обкрадала лісорубів. Чому він має відставати від компанії? Гуцули даремно намагалися ставити свої вимоги: ці чудові гори були голодними горами, темною плямою на блискучій австрійській короні. Майстер Шліппенбах навчився користуватися з нагоди, і лісоруби одержали ще менше, ніж платила компанія.

Більше клопоту мав Шліппенбах з каменярами, які клали дорогу і тесали камінь для пруських млинів. Між каменярів затесались кілька русинів з Лемберґу, бунтували людей. Був між ними й вусатий козак - здоровань з херсонських степів, мабуть єдиний, що змів грамоти, „з Руслянду", як думав майстер. Той часом на відпочинку читав гуцулам із книжки, потрісканої й потертої, як і долоні каменяра. Він вчив гуцулів нових пісень, і хоча представник „Компанії Гец" не розумів усіх слів, все ж із тужно - гнівної мелодії відчував, що йшлося про „поховайте та вставайте"...

Розкішний літній день не віщував бурі.

Коні ступали легко, дармащо дорога п'ялася вгору, туди, де над тисячами пеньків скошеного лісу височіла стрімка Сокільська скеля, пристанок леґендарного короля гуцулів, „лобне місце" Сокільської княгині...

Не було чути ні пісні, ні птахів. Сухі, лисі гори. Сокира пруської „Компанії Гец" проклала ще ширшу дорогу гуцульській нужді.

— Дай мій пістоль, — несподівано обізвався майстер Шліппенбах дуже спокійним голосом. — І відбезпеч свій. Від цих опришків можна всього сподіватись.

— Доннер ветер! — вилаявся секретар у зеленій камізельці і чорному полотняному плащі. Секретар був напоманджений. — Чи я мушу й рукавички скинути?...

— Можливо... Може й ще щось... злорадно скрививши сухі уста, погодився майстер Шліппенбах. Його проймало погане передчуття. Та відчувши пістоля в кишені, а в полі сурдута — товсту пачку, додатковий „гуцульський заробіток", представник солідної компанії поволі замріявся і вже бачив ген-ген за синіми горами чепурненьку віллю над повноводою Одрою.

Коні зафиркали і насторожились.

Верхівці наближались до Сокільської скелі.

Чи й справді за ними хтось слідкував?

Майстер Шліппенбах заклав пістоля за ремінь штанів.

Скеля стирчала в пеньку неба, немов велетенська сокира. Наче вияв непокори цієї загадкової злиденної землі без землі — цих гір, що оголюються й паленіють.

Першим з-за кущів вискочив той, що відмовлявся брати скорочену платню — вусатий козак-здоровань з Руслядії.

— Руссе! Ферфлюхте руссе! — заревів майстер Шліппенбах і рвонув коня... Заливаючись кров'ю, він ще встиг помітити кілька легких постатей у киптариках.

Представник пруської „Компанії Гец", майстер Шліппенбах позбувся не лише недоплачених каменярам грошей, а й життя. Він лежав біля кам'яного пласта Сокільської скелі, що рвалася в небо з цього чудового, голодного, вирубаного пекла. Герр секретар, позбавлений вигідного коня і зброї, підскакуючи, подався далі стежкою, зарікшися будь-коли вертатися до Карпат.

Каменярі сходили на доли повільним, упевненим кроком. Кроком ґаздів. Вони таки одержали зароблене.

Внизу, біля потоку, звернувшись з протоптаної стежки, група гуцулів на хвильку спинилась. На високій скелі, осяяній вечірнім сонцем, аж сяяла біла колона. Люди востаннє дивилися на свій твір, витесаний не задля ринських чи марок. На білій колоні золотом відбивали вирізані в камені слова:

Схаменіться! Будьте люди,
Во лихо вам буде!
Розкуються незабаром
Заковані люди —
Настане суд...

Це був перший пам'ятник Тарасові Шевченкові на українській землі, витесаний каменярами, що розковувались.

— Об народнім гаразді бідкався Кобзар...

— О нашій правді, о правді народу.

І вони подалися вниз.

За своїми натрудженими плечима вони мали скелю слави.

1961, Ню Йорк.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ІЛЮСТРАТОР КНИЖОК

Підготовляючи виставку малюнків Т. Шевченка, доводиться заглядати до літератури, яка торкається мистецької творчости Т. Шевченка, зокрема як ілюстратора книжок.

Так в „Основі" за 1861 рік, книга VII, є опублікований лист Г. Квітки-Основ'яненка до Т. Шевченка, в якому він прохає ілюструвати його книжку „Панна Сотниківна".

В „Журналі" (Дневнику) Т Шевченка знаходимо записки на цю тему. Багато цінного матеріялу знаходимо у розвідці В. Судака про „Участі Т. Г. Шевченка в ілюструванні російських книжкових видань 40 років XIX століття".

Із записок Т. Шевченка знаємо, що він придавав великого значення гравюрі й літографії, як дешевому способові поширення мистецьких творів для широкого загалу, а не лише для поодиноких багатих людей, які могли купувати дорогі олійні чи акварельні праці мистців.

За часів Т. Шевченка ілюстрації книжок виготовлялися переважно ксилографічною методою, т. є механізованим дереворитом: який тоді був значно дешевший, як гравюра на міді чи сталі.

Перші малюнки на літературні теми, ще за час його студій в Академії Мистецтв, відносилися до власних поезій: „Утоплена", „Слепая", „Невольник" і др.

В поемі „Слепая" малюнок виконано на такі слова:

„Сидить скорбящая слепая
И псальму грусную поет.
Она поет, а молодая
Дочь несчасливицы моей
Головкой смуглою прильнула
К коленям матери своей".

Малюнок виконано олівцем, сепією. Правдоподібно 1842 р.

Малюнок сепією „Сліпий (Невольник)" виконано в 1843 році на два роки скоріше, як була написана поема, до слів:

„Отак на улиці, під тином,
Ще молодий кобзар стояв
І про цевольника співав".

Ці малюнки не увійшли, як ілюстрації, до книжкових видань.

Прегарний малюнок аквареллю „Марія" в 1840 році ілюструє поему О. Пушкіна „Полтава". На малюнку є підпис і рік.

Цей малюнок не був призначений як ілюстрація до книжки.

Першим малюнком, що появився, як книжкова ілюстрація є „Панна Сотниківна", акварела до оповідання Г. Квітки - Основ'яненка під тою ж назвою.

Малюнок цей не зберігся. Є лише ескіз олівцем. На підставі листування Т. Шевченка з автором книжки, дата викінчення нотується 18 листопада 1842 року.

В листопаді того ж року Т. Шевченко працював над ілюстрацією до поеми К. Рилєєва: „Войнаровський". Цей малюнок мав назву „Допит полонених" і в літературі відомий, як: „Мазепа й Войнаровський". Оригінал затрачений, але олівцевий ескіз знаходиться в Державному Музеї Т. Г. Шевченка у Києві.

На малюнку представлено гетьмана Ів. Мазепу, який сидить на землі коло шатра. Поруч стоїть Войнаровський. Перед ним два полонені козаки.

На цьому ж аркуші зліва від ескіза є більше погруддя гетьмана Ів. Мазепи. Це свідчить, що Т. Шевченко мав у пляні виготовити більш викінчену ілюстрацію до поеми Рилєєва.

У „Киевской Старине" за 1888 рік в 6 томі в статті В. Горлена згадується про малюнок Т. Шевченка, виконаний сепією: „Зустріч Тараса Бульби з синами". Дата виконання невідома. Малюнок зберігається у Відділі Історії Російської Культури Державного Ермітажу.

У книзі: „Сто русских литераторовъ", яку видав Смірдін в 2 томі 1841 року, є малюнок до твору „Сила волі" — М. Надєждина — „Чернець мінорїт". Гравюра зроблена на сталі. Виконання добре. Малюнок не знайдено.

Т. Шевченко зробив ще один малюнок до нарису Г. Квітки-Основ'яненка — „Знахар", який був уміщений в 13 зошиті: „Наши, списаные съ натуры русскимы".

При робленні цієї ілюстрації в літографії зник красвид, який був в оригіналі малюнка Т. Шевченка. Ілюстрація не є точна, неповна. Сам знахар є в гіршому виконанні, як мав бути.

Оригінал „Знахара" зберігається в Державному Музею Т. Г. Шевченка у Києві.

В 1843 році Т. Шевченко виконав малюнок „Король Лір" до одноіменної трагедії Шекспіра. Виконано його ґальванографічним способом[1]) для офортових кліш і вміщено вкладкою в кінці брошури Франца Кобеля, в перекладі на російську мову в Петербрузі, під назвою: „Гальвонографія или способъ производить гальванические медые доски для печатания кистью работаныхъ рисунковъ".

Зліва вдолині витравлено: „Т. Шевченко".

Т. Шевченко виконав цей малюнок штриховою методою.

Досить значну ролю відіграв Т. Шевченко при ілюструванні книжки М. Полевого: „История князя италійского графа Суворова . . .", яка вийшла в 1843 році. Там було 110 ілюстрацій, з них 32 належать Т. Шевченкові. (4 малюнки не підписано).

Гравюри зроблені на дереві, частинно в Петербурзі, а частина в Парижі. Малюнки, як зазначають дослідники, не дуже високої якости, особливо зроблені в Росії. Всі малюнки далеко не відтворюють оригінали. Найкраща гравюра — це умираючий Суворов, якого везли українським степом.

Оригінали не збереглися. Копії є в книжках перевидані 1858, 1893, 1900 і 1904 рр. В 1845 році Т. Шевченко виконав портрети О. Суворова і Петра I для книги М. Полевого: „Русские полководцы" — С. Петербург.

У передмові до цієї книжки зазначено, що портрети мальовані відомим мистцем Т. Г. Шевченком і гравіровані на сталі ґальванокавстичною методою[2]).

Всі ілюстрації для російських книжок Т. Шевченко робив для заробітку, без особливого захоплення.

Л. Бачинський

[1]) Гальванізм — динамічна електричність, джерелом якої є хемічна реакція.

[2]) Рисунок як і при офортах гравірується голкою на мідній плитці, вкритій верствою ізоляційного ляку. При витравленні кліше — замість квасів уживається ґальванічна струя.

Остап ТАРНАВСЬКИЙ

У ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО

У запаху смерек, під темновзорий килим,
присівшись крадькома, заслуханий в пісні,
що сяли, мов вогні, і пахли, наче зелень,
уперше довелось зустрітися мені

з вогнем його огей, з ясним блаженним зором,
який горів з-під брів, з-під довгих, темних брів;
і видався мені такий тоді суворий,
що вдруге глянути на нього я не смів.

Коли — не зрадившись, що я його боюся —
„Мені тринадцятий" несміло я читав,
усмішку слав мені з-під крученого вуса,
усмішкою мене ласкавою вітав.

І вже тоді ні раз не глянув я по людях,
що мовчки слухали — у горному усі,
дивившись крадькома на золоте погруддя,
леліяв я любов, мов усміх, у душі.

І знову по літах — у день Його святковий
я бачу зір Його у мороку віків,
я бачу зір Його, мов неба тихий говір,
і блискавиці гнів, і серця ніжний спів.

Чигирин — колишня столиця Гетьманщини — із суботівського шляху.
(Малюнок Т. Шевченка сепією)

Євген Онацький

ШЕВЧЕНКО — КНЯЗЬ

(Із „записок українського журналіста" за рік 1940)

Виглядає воно на анекдот, але й анекдоти щодо Т. Шевченка варті пам'яті, а тим більше факти, що на анекдоти складаються, але трапляються в житті нам, журналістам.

Розгортаючи палкого червневого дня неаполітанський тижневик „Іль Маттіно Ілюстрато" („Ілюстрований Ранок") з 27 травня 1940 р., я нараз побачив такий добре мені знайомий портрет Т. Шевченка з його надто добре всім відомою смушевою шапкою, уважними й трохи сумними очима, що за вами постійно слідкують, коли ви ходите по кімнаті, з довгими звислими вусами та великим хутряним ковніром. Хто з нас не знає цього портрета?

Але яке ж було моє здивування, коли я під цим портретом прочитав чорним по білому:

„Батько українського князя Вовніцера".

Портрет було включено, як ілюстрацію, до статті якогось Коррада Россі. Називалася та стаття „Дивні появи привидів", і крім портрета Т. Шевченка, були в ній ще два портрети — відомого французького психіятра Шарля Ріше, дослідника т. зв. парапсихології та якогось „приятеля п. Кембріджа", що „зарисував превелебний професор Тенді так, як він йому привидівся".

Звертаюся до тексту. Перечитую уважно історію розвитку спіритичного руху, що в ньому проф. Шарль Ріше відіграв значну ролю, зазнайомлююся з оповіданнями про деякі незвичайні події, що в них брали участь душі померлих, і добираюсь нарешті до — українського князя Вовніцера:

„Український князь Вовніцер оповів про ще одну появу іншого привида. Знаходячися в Берліні з лордом Карнавоном. він пішов одного вечора до театру і, повернувшись до готелю десь коло півночі, ліг спати. залишивши, своїм звичаєм, засвідченою електричну лямпочку, щоб переглянути вечірні часописи. Нараз, підвівши очі, він спинив їх на картині, що висіла на стіні проти нього: він цілком ясно побачив, як в рямках картини з'явилась голова його батька. Так, не могло бути жадного сумніву: там не було вже ніякої картини, а натомість була справжня жива голова! Очі старого князя дивилися на сина якось так зворушливо й уважно. Вражений і схвильований князь Вовніцер зіскочив зі свого ліжка і підбіг до картини, але привид тим часом поволі почав танути. і картина, що на ній тепер було видно дівчину в білому одязі, що визирала з балькону. тримаючи в руці червону троянду, не виявляла вже нічого ненормального. А проте, тут не могло бути жадної помилки: голова дівчини була маленька, а та, що була з'явилася князеві, заповнила була ввесь простір у рамцях.

„Князь зараз же пішов до лорда Карнавона, якому й оповів про свою незвичайну пригоду. На другий день рано, князь отримав телеграму, що його батько нагло помер десь трохи пізніше від півночі минулої ночі . . ."

За хвилину я вже писав листа до директора неаполітанського „Ілюстрованого Ранку":

Вельмишановний Колеґо! В числі з 27 травня ц. р. Вашого цікавого тижневика я прочитав статтю п. Коррада Россі, в якій він іт. д. (дивись вище) . . . Випадки телепатії, особливо в момент смерти когось із родини, такі численні, що, зрештою, ніхто вже не заперечує можливости такого частого явища, і ніхто вже йому не дивується. „Дивне" тут щось інше: дивний тут отой портрет, бо він ніяк не може належати „батькові українського кн. Вовніцера" . . . Зрештою, князі цього йменя зовсім незнані в Україні, і саме прізвище Вовніцера звучить якось зовсім не по українському.

Портрет, видрукований в статті п. Россі, це портрет найбільшого українського поета Тараса Шевченка (1814-1861), селянського сина, що помер бездітний. Східній Вищий Королівський Інститут в Неаполі, де нижче підписаний викладав деякий час українську мову, посідає великий портрет Т. Шевченка, подарований йому нижчепідписаним. Тому „Ілюстрований Ранок" міг би дуже легко перевірити моє твердження. За проханням надрукувати це моє уточнення, прошу і т. д . . ."

Але мого уточнення не було видруковано. Директор „Ілюстрованого Ранку" переслав „для мойого задоволення" вибачливого листа до нього від п. К. Россі і „після виявлення цієї мимовільної помилки" вітав мене „дуже сердечно".

Зі свого боку п. Россі писав: „Мені дуже прикро, але, як можете сконтролювати, я вирізав світлину з пересланого мені журналу, а саме з одної сторінки німецького журналу „Дас Лебен" (вересень 1933р.), де наведено також і епізод, що послужив, разом із іншими, темою моєї статті. Під вирізаною світлиною було цілком ясно видруковано „Князь Вовніцер", і я не мав підстав сумніватися в її автентичності, не знаючи ані цього князя, ані поета Шевченка, що то йому як пише Онацький, належить світлина. Помилка дійсно дуже неприємна. і я дуже прошу вибачити мені за провину, яку дійсно можу мати, себто за те, що довірився світлині, не маючи жадних сумнівів щодо її автентичности і не маючи, зрештою, і ніяких засобів, щоб сконтролювати її автентичність . . ."

Варто було б, щоб наші шевченкознавці відшукали оте число журналу „Дас Лебен" за вересень 1933 і ствердили, що там під портретом Т. Шевченка стоїть підпис „Князь Войніцер".

Чого-чого, а попасти колись у „князі" та ще й з таким екзотичним прізвищем, наш великий поет, певно, ніколи не сподівався . . .

ПРИМІТКА. Портрет Т. Шевченка, переданий до Східнього Вищого Королівського Інституту, що називається тепер Університетським Східнім Інститутом в Неаполі, належав колись Українській Дипломатичній Місії в Італії, а намалював його в 1919 р. Юрій Вовк, племінник посла Дм. Антоновича.

В Оттаві перевидано фотодруком перше видання „Кобзаря" Шевченка 1840 р.

Оттава, Канада. — Заходом Відділу Слов'янських Студій при Оттавському Університеті в Канаді, опубліковано фототипічним виданням „Перший Кобзар Тараса Шевченка 1840 р.". Видання це вийшло за редакцією і з передмовою Константина Біди. Цей перший „Кобзар" Тараса Г. Шевченка був виданий вперше 1840 року в Петербурзі у друкарні Е. Фішера і включав вісім ранніх творів поета: „Думи мої, думи мої", „Перебендя", „Катерина", „Тополя", „Думка", „До Основ'яненка" „Іван Підкова" і „Тарасова Ніч". Ілюстрацію до цього першого видання „Кобзаря" виконав був приятель Т. Шевченка В. Штернберґ. Зроблено передрук з оригінального примірника першого видання, що зберігається в бібліотеці пок. проф. Олександра Колесси.

Шевченківська виставка в публічній бібліотеці в Ню Йорку

Ню Йорк. — Славістичний Відділ нюйоркської Публічної Бібліотеки влаштував для вшанування пам'яти Тараса Шевченка у сторіччя його смерти окрему виставку творів Т. Шевченка, його малярських праць і видань про нього п. н. „Шевченко — національний герой України" Виставка приміщена на другому поверсі центрального будинку Бібліотеки при 5-ій Евню і 42-ій вулиці в 9 ґабльотках. Триватиме ця виставка до 14 квітня і відкрита вона кожного дня від 9-ої перед полуднем до 10 веч. і в неділі від 1 по пол. до 10 веч.

Виставку влаштовано заходами Управи Славістичного Відділу, що працює під проводом п. Джана Міся, зокрема при активній співпраці його заступника п. Алексія Аранніта, естонського поета, і п. Романа Ільницького співробітника Славістичного Відділу.

Виставка поділяється на відділи. В першому відділі „Поет" показані різні видання „Кобзаря", його вибрані твори в перекладах на різні мови, в тому проф. Меннінґа й останнє видання УНСоюзу і НТШ „Думи і пісні". В другому відділі під назвою „Провідник народу" виставлені Шевченкові „Гайдамаки" та окремі ілюстрації до цієї поеми, брошура Конгресу ЗДА „Шевченко борець за свободу", книжки про Кирило-Методіївське Братство та ін. Дальший відділ „Прозаїк і драматург" охоплює видання прозових творів Шевченка різними мовами і черговий „Життя Шевченка" — біографії Шевченка між ними проф. П. Зайцева, книжки про нього й ілюстрації та видання про молодого Шевченка. Окремий відділ „Мистець" охоплює мистецьку діяльність Шевченка, видання про нього, як мистця і репродукції деяких його малярських праць. Досить багатий відділ „Праці про Шевченка" охоплює публікації з шевченкознавства, особливо ж останніх десятиріч, між якими є теж бібліографічний покажчик В. Дорошенка. В окремому відділі п. н. „Царський в'язень" показані різні видання Щоденника Шевченка й його малярських праць із заслання. В останньому відділі „Смерть і слава" експонована посмертна маска Шевченка, проклямація в справі пам'ятника Шевченка у Вашинґтоні і фотознімки різних пам'ятників. На стінах приміщень, в яких влаштована виставка, розвішені репродукції з малярських праць Шевченка, як теж один оригінальний образ Р. Пачовського з життя Шевченка.

ШЕВЧЕНКО — ПОРТРЕТИСТ

Від доакадемічних часів аж до самої смерти Т. Шевченко уділяв мальованню портретів дуже велику увагу.

Портрети малював з різних причин і в різні часи свойого кроткого життя, як кріпак, на засланні і як вільна людина. Одні портрети Т. Шевченко мусів малювати для опанування олійної техніки малювання портретів, які не давали вдоволення під час науки в Академії Малярства.

Другі портрети, й таких є поважна кількість, становили портрети друзів, приятелів та осіб які йому подобались.

Т. Шевченкові доводилося малювати також портрети з чемностевих мотивів, під час перебування у гостині у різних осіб в Україні, Петербурзі, Саратові та інших містах.

Деяка кількість портретів творять групу дарованих портретів, як доказ вдячности за зичливе до нього ставлення та поміч при визволенні з солдатської неволі.

Однак найбільше портретів виконано на замовлення для заробітку. До цієї групи належать портрети осіб, яких Т Шевченко не шанував, а навпаки, у своїх поезіях їх осуджував. До таких портретів належать ілюстрації книжок „Русские полководцы", „История князя италійського графа Суворова . . ." й др. Там знаходимо портрети Петра I. Суворова, Кутузува і інших.

Найціннішу для нас групу портретів творять автопортрети Т. Шевченка, яких зроблено понад 30, а збереглось 20 В дійсності було їх більше. На них Т. Шевченко вчився офортової техніки.

Техніка малювання портретів є різнородна. Олівець звичайний, білий й кольоровий крейда, туш, сепія, акварель і олія. До праці Т. Шевченко уживав крім пензля — перо та різнородний папір.

Під кінець життя Т. Шевченко захопився офортовою технікою й досягнув величезних успіхів, як новатор і неперевершений артист - маляр офортист, за що дістав титул художника Академії Малярства.

Офорти Т. Шевченко робив зі своїх портретів, з малюнків інших малярів та з фотографій.

На підставі записок в „Журналі" (щоденнику) та винотовуючи із споминів різних осіб, які були нам доступні — Т. Шевченко зробив 127 портретів. До того числа не входять ескізи та шкіци зроблені в альбомах.

Це число творять викінчені портрети, здебільшого з підписом автора а часом й датою виконання. З поданого числа 127 портретів — не знайдено 37 портретів. Цілком певно, що кількість портретів є більша. Кожного року знаходяться нові й незнані досі маларські праці Т. Шевченка а між ними й портрети.

Якщо укласти намальовані портрети за їх кількостевою продукцією то найбільше намальовано портретів:

1) Під час другої поїздки в Україну — 21
2) Під час подорожі до Петербургу з Новопетровського укріплення — 21
3) За часів студій в Академії Малярства — 17
4) У Петербурзі — 12
5) В Україні в рр. 1843 - 47 (Арх.Ком.) — 11
6) В Оренбурзі — 11
7) В Україні у різні часи — 11
8) У Новопетровському укріпленні 1850 - 1857 — 9
9) До акад. студій — 6
10) Під час Аральської експедиції (1845 - 1847) — 4
11) У Раймі (1856) — 3
12) У Москві — 1

З того зіставлення бачимо, що найбільше творив Т. Шевченко в портретовому мистецтві за різні часи перебування в Україні.

Загально всі дослідники малярської творчости Т. Шевченка визнають його визначним портретистом. Всі дивуються техніці його рисунка його сміливій руці, і чіткому віддзеркаленню самих постатей.

З автопортретів найкращим є рисунок пером зроблений в Яготині 1843 р. та офорт 1860 року (Шевченко зі свічкою в руці з останніх років Академії Малярства). Здогадуються, що цей офорт зроблений з олійного портрету, який мистцеві не подобався й був ним знищений.

Л. Бачинський

Кирило Цепенда

ХОРОВІ ТВОРИ ДО ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ ПОЕЗІЙ

У століття смерти Тараса Шевченка все українське суспільство готується до величавого відзначення цієї історичної події. Тому не дивно, що всі громадські й музичні организації об'єднуються, щоб по змозі виконати найкращі зразки вокально - хорової й інструментальної творчости. Велич поезій Шевченка знайшла прекрасне віддзеркалення у вокальних і оркестральних творах композиторів такої міри, як М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович, М. Вербицький, М. Аркас, А. Вахнянин, Г. Топольницький, Я Степовий, Д. Січинський, Л Людкевич, В. Барвінський, Л Ревуцький, П. П. Углицький Б. Лятошинський, М. Вериківський, А. Штогаренко, П. Козицький, З. Лисько, Ю. Мейтус. В. Йориш, А. Рудницький та багато інших.

Століття смерти нашого Генія повинно стати заохотою до шукання високовартісних творів, гідних нашого Поета, і в музичній обробці найбільш авторитетних композиторів Шевченківські Академії, опери до текстів Шевченка і відповідні інсценізації мають бути виконувані на найвищому рівені, щоб захопити чужинецький музичний світ якістю і глибиною нашого музичного мистецтва.

Існують прекрасні хори народів, які своєю співучою культурою стоять дуже високо. Хоровий спів зробив останніми роками непересічний поступ. Українці, як нарід, особливо обдарований музикальністю й замилуванням до хорового співу, має всі природні дані надавати тон у хоровому співі. Мусимо, одначе, йти з духом часу, шукати нових творів більших музичних форм, заінтересуватися крацими хорами інших народів, щоб виловлювати й розуміти їхні питоменності. Наш вроджений талант до музики доповнюймо знанням, і тоді побачимо, як багато хорових і музичних проблем ми інакше розуміли й приймали раніще.

Вертаючись до Шевченківських святкувань, хочу хоч загально вичислити найважливіші твори мистецької й практичної вартости. І так, маємо до вибору музичні обробки „Заповіту" таких композиторів: М. Лисенка, К. Стеценка. О. Кошиця, С. Людкевича, В. Барвінського, М. Вербицького, Б. Лятошинського. Найбільшу кількість музичних творів до слів Т. Шевченка написав М. Лисенко у формі соль, дуетів, терцетів для мішаних і чоловічих хорів у формі кантат з оркестрою або фортепіяном, усіх понад 80.

До слів Т. Шевченка написано багато музичних творів, як:

КАНТАТИ: „Радуйся ниво" — М. Лисенка; „Б'ють пороги" — М. Лисенка; „На вічну пам'ять Котляревському" — М. Лисенка; „Кантата — Шевченкові ("Сонцем нам твоя пісня засяла") — К. Стеценка; „Бють пороги" — Гр. Давидовського; „В'ють пороги" — П. П. Углицького і „Кантата" — слова Самійленка, муз. М. Лисенка.

СИМФОНІЧНІ ПОЕМИ — „Кавказ" (4 частини) — С. Людкевича; „Тарас Шевченко" — музика Данкевича; „Посланіє" — А. Рудницького; „Лілея" — Г. Майбороди.

II-а СИМФОНІЯ — Р. Придаткевича.

ОПЕРИ: „Катерина" — М. Аркаса; „Пан сотник" — Гр. Козаченко; „Доля поета" — В. Йориш; „Сотник" і „Наймичка" — М. Вериківський; „Марина" — Гр. Жуковський; „Гайдамаки" — Ю. Мейтус.

ХОРОВІ ТВОРИ більших і менших музичних форм: музика до „Назара Стодолі" — А. Вахнянин; музика до „Гайдамаків" — К. Стеценко; музика до „Гамалії" — М. Лисенка; „Хустина" — мішаний хор з оркестрою Гр. Топольницького; баляда „Семен Палій" — П. Козицький; музика до „Невільника" — М. Леонтович; „Іван Гус" — М. Лисенка; „Лічу в неволі" — Д. Січинський; „Ой вигострю товариша" — С. Людкевич; „Косар" — С. Людкевич, як також його „Огні горять" (С. Воробкевич), „Чи ми ще зійдемося знову"; „Молитва" із поеми „Кавказ" і ін.

До залізного репертуару наших хорів слід зачислити: „Було колись на Вкраїні" — М. Лисенка, його ж „Жалібний марш"; „Думи мої" — С. Воробкевича; „Садок вишневий" — А. Вахнянина; „Сонце заходить" — Роздольського; „Ой три шляхи" — Топольницького; „Тече вода" — С. Воробкевича; „Реве та стогне" — М. Лисенка; „Чого мені тяжко" — А. Вахнянина; „Садок вишневий" — А. Гнатишина; оригінальна композиція З. Лиська „Катерина" для трьох баритонів; поема „Чернець" — М. Вериківського та багато інших.

Хоч це не повне вичислення музичних творів до слів Т. Шевченка, але при використанні їх у великій мірі заінтересуємо своїх і чужих слухачів, і тим причинимося до ще більшого спопуляризування української пісні, присвяченої пам'яті нашого Генія, Тараса Шевченка.

ШЕВЧЕНКО

(Закінчення зі стор. 2-ої)

пізніше вступив до манастиря ОО. Василіян) був талановитим поетом і склав ось такий вірш, що мав заступити слова кантати:

Гей же, Тарасе, гей же, Кобзарю,
Встань на хвилину з могили
И віщим словом, пісні гомоном,
Додай нам духа й сили.

Ми волю Твою, в кривавім бою
Розкажем цілому світу.
Ми всі поляжем, але покажем
Віру в слова Заповіту!

Мелодію до цих слів творила відома наша пісня „Гей, не дивуйте добрії люди". Вже ця перша точка програми, з таким бадьорим у тому часі й на тому місці змістом, вплинула на приявних, як цілющий бальзам. Розвіявся сум, уступив песимізм. На естраду виступив головний промовець — д-р Володимир Старосольський. Його промова була не тільки звеличанням заслуг Шевченка, але в ній розкрив він перед нами також програму діяльности, що слід робити в дану хвилину для української справи в політичному огляді. Приявні слухали його слів і глибоко відчували їх значення. Але не один з-поміж нас навіть дещо заздрив „щасливому" прелеґентові, що він за день або два покине вже Домб'є й переїде на вільну Українську Землю. Та грубо помилялися ті, що так думали. Поляки, які так часто ломили свої зобов'язання, не дотримали їх і цим разом. Саме під ту пору польська військова команда підготовляла велику офензиву при допомозі знаменито вивінуваної армії Галлера, отож, щоб д-р Старосольський, який міг знати про воєнні пляни поляків, не перестеріг Українського Уряду перед грядучою небезпекою, поляки відкликали своє попереднє рішення. Формально дозволили д-рові Старосольському виїхати з табору, але в дальшій дорозі його наново арештували й в найближчому часі привели знову до Домб'я . . .

Черговою точкою програми Шевченківського свята на Домб'ю була відома пісня Ніщинського „Закувала та сива зозуля", з теноровим сольом диригента Михайла Волошина. Ця пісня, виконана під мистецьким оглядом дуже дбайливо зробила велике враження, в очах багатьох осіб виступили сльози. Програму доповнили ще якісь деклямації, але хто тоді деклямував і що саме — вже собі не пригадую.

Ми вийшли з цього свята обновлені духом і насичені вірою в краще майбутнє

Багато концертів у честь Шевченка я чув згодом і багати з-поміж них, виконаних навіть зразково, не залишили по собі такого тривалого спомину, як саме цей на Домб'ю, що проминув у глибокому контемплятивному настрою в таборі для політичних в'язнів під польським пануванням.

Місто Дітройт проклямувало Шевченківський Рік

На фоті у першому ряді: Проф. д-р Григорій Тренд, урядуючий Мейор Дітройту Маруся Бек, Анастазія Волкер. Другий ряд: Євген Зубальський, проф. Антін Шашло, Уляна Куниська, д-р Василь Шкудор, Ліда Коссак, д-р Денис Квітковський, Тетіяна Мойсюк, Рома Крохмалюк, адв. Іван Корній, Іван Бек, ред. Володимир Несторович

Дітройт, Миш. (В. П.) — Незалежно від стейтової проклямації, що її видав губернатор стейту Мишиґену 15-го лютого ц. р. урядуючий мейор міста Маруся Бек, проклямувала Шевченківський Рік на терені міста Дітройту 24-го лютого 1961 р. Тоді то окрема делеґація, зложена із представників установ на чолі з проф. д-ром Григорієм Трендом, головою Метрополітального Відділу Українського Конґресового Комітету, як репрезентанта всієї громади, відбула авдієнцію в бюрах мейора, під час якої відбулася урядова проклямація. Підготова імпозантного відзначення 100-ліття смерти Генія України Тараса Шевченка, розгортається на всіх відтинках. Схоплюється цією акцією щораз то ширші кола. До канцелярії Метрополітального Відділу УККА напливають щораз то нові листи від високопоставлених осіб, в яких вони зголошують свою участь у Почесному Комітеті, головою якого є губернатор стейту Джан Б. Свейнсон, та резервують місця на Академію, що відбудеться у Форд Авдиторії 19-го березня ц. р. Цілу серію квитків замовив консулят Великої Британії, сенатор П. МекНамара, конґресмен Т. Махрович та цілий ряд високих особистостей із столиці стейту. Зокрема відзначенням цікавляться наукові кола звідки напливають зголошення на резервацію місць від ряду різних університетів. Справа найменування одної з вулиць Дітройту іменем Тараса Шевченка є на добрій дорозі. У відповідь на просьбу збоку Відділу УККА радний Вілліям Патрик повідомив про внесення ним до міської ради відповідної резолюції. Зараз після того Комісія Плянування міста Дітройту звернулася до голови проф. Гр. Тренда за інформаціями та суґестіями, що відносяться до цієї акції. Українці Дітройту висилають від себе листи в цій справі до окремих радних та до цієї комісії. Відділ УККА вже вдруге видав взірці листів, що їх з певною зміною висилають окремі особи та установи на вказані там місця. Не менш відрадним явищем є факт, що до акції відзначення включилося і активно співдіють коло 60 громадських установ. З того видно, що відзначення заповнене на найширший маштаб серед українців і серед неукраїнських урядових, політичних та наукових кол.

ВІДЕНЬ — КОБЗАРЕВІ!

В обличчі приготувань, які робляться вже від довшого часу в усьому вільному світі, де тільки живуть українці, щоб гідно відсвяткувати роковини нашого Великого Пророка, Союз Українців Австрії перебрав ініціятиву створити і в нас у Відні із представників українських організацій та чільніших наших науковців та патріотів Ювілейний Комітет, який мав би за завдання поробити потрібні кроки, щоб спільними силами вшанувати пам'ять Т. Шевченка у сторіччя смерти.

15-го жовтня 1960 р. заснувався Ювілейний Комітет для вшанування 100-річчя смерти Тараса Шевченка із представників українських організацій Відня, під головуванням пароха Української Католицької Церкви Австрії о. д-ра Ореста Купранця ЧСВВ. До Комітету увійшли ще такі чільніші громадяни Відня: мґр Юліян Костюк, д-р Лев Харак, Микола Іванович, д-р Маркіян Дзерович, Володимир Тарко, проф. д-р Олександер Тисовський, проф. Корнило Ластівка, Марія Граш-Наконечна, С. Гавриш, Андрій Гнатишин і Петро Бабич.

Для реалізації ювілейних святкувань обрано Діловий Комітет, який виготовив деталі підготовчої праці та встановив плян намічених урочистостей.

І так постановлено доручити з рамени Ювілейного Комітету Українському Культурному Товариству „Буковина" у Відні влаштувати 25-го березня 1961 р. у великій „Ербарзалі" Віденської Консерваторії, як першу імпрезу із намічених святкувань, Ювілейний концерт Тараса Шевченка, за участю українських віденських вокальних та інструментальних мистців та Українського Чоловічого Хору УТК „Буковина" під управою Петра Бабича. Дальше доручено Братству св. вм. Варвари влаштувати на 7-го травня ц.р. в тій же залі Святочну Академію, за участю солістів та Церковного хору під управою Андрія Гнатишина. На 17-го червня ц.р. має відбутися в „Томасзалі" Академія під кличем: „Українське юнацтво Шевченкові", за участю кращих мистецьких сил нашої молоді. Крім того, передбачається ряд доповідей в українській та німецькій мовах, літературні передачі у Віденському Радіо та виступи в австрійській телевізії.

За Ювілейний Комітет:
Микола Іванович, секр.
о. д-р О. Купранець, голова

Діти започаткували Шевченківські святкування

(сдо). — Українські діти, зібрані на оселі на хуторі Підлюте під Б. Айресом, в Арґентині, перші започаткували святкування Шевченківського Ювілейного Року святочною Академією в неділю 29 січня. Свято, під проводом жертвенних пань-виховниць, відбулося з добре обдуманою програмою. На площу під густими деревами вмашерували діти, під звуки пісні, дисципліновано: на переді йшли дві дівчинки в гарних українських строях, які несли „Куток Шевченка": був там посередині великий портрет молодого Тараса, а довкола різні картини — праця ручених малих осельчан. Була тут і рідна хата Т. Шевченка (у кольорах) і могила Тарасова в Каневі над Дніпром і багато віршів поета із „Заповітом" включно. Свято започаткувала вступною промовою пані Данчук - Валек, виховниця оселі. Дальша ж програма відбулася в формі лекції: пані Данчук-Валек ставила запити з біографії Тараса Шевченка, а діти певно й відважно відповідали, переплітаючи відповіді належно підібраними декляма ціями віршів великого поета. Були деклямації і співи — колективні і поодинокі. Коли ж під кінець всі діти співали „Поклін Тобі, Тарасе", не одному з присутніх зросилися очі від зворушення і спогаду про далеку Україну, а на ній дорогу всім могилу під Каневом. Закінчив свято спів „Заповіту", також проспіваний всіма дітьми спільно. Програму опрацював разом із п. Данчук-Валек, мистець п. Каплун. Того ж дня, не вважаючи на велику спеку, діти оселі, після Служби Божої, яку відправив о. В. Зінько ЧСВВ, вшанували й пам'ять героїв студентів, що полягли 29 січня 1918 року під Крутами.

Шевченкове плем'я

Другий Курінь УПЮначок ім. Лесі Українки

Крайовий Комітет Пам'ятника Шевченкові одержав листа, в ньому сто долярів і в листі написано: „Другий Курінь Українських Пластових Юначок ім. Л. Українки в Ню Йорку прохає прийняти на будову пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні і його, хоч скромну, але із щирого серця дану пожертву в сумі $100.00, які передаємо із свого пластового заробітку, спеціяльно на ту ціль переведеного". За Курінну Команду підписали: пл. роз. Марта Савицька — курінна, пл. роз. Галка Качмарська — заст. курінної, пл. роз. Галина Бобак — кур. писар, пл. уч. Марійка Король — кур. скарбник і пл. Христя Бартко — кур. господар, пл. вірл. Мая Падох — прес. референт і пл. розв. Уляна Стецура — хронікар. Зв'язковою Куріня є пл. сен. Ольга Качмарська.

Із дальших інформацій виходить, що цей Курінь Пластових Юначок, що оце започаткував — треба сподіватись — широку акцію участи української молоді в кампанії збірки фондів на пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашинґтоні, вже від трьох років проводить свою працю під відповідним гаслом. У 1959-му році таким курінним гаслом було: „Допомагай потребуючим!" а результат праці: 14 пачок одягу для бідних українських дітей в Югославії та 200 фунтів муки для української бурси в Перемишлі. У 1960-му році гаслом було: „Спільними силами збудуймо власну хату!", а результат праці: 314.00 долярів на купно пластового дому в Ню Йорку. Цього Шевченківського року цей прикладний курінь пластових юначок, мабуть, ще свого гасла не встановив, щонайменше його не подав, але вже започаткував практично, переславши, як один з найперших, свою пожертву на будову пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні. Чи не є це справді Шевченківське плем'я? І як милою була б ця пожертва для самого Шевченка, що за всі свої труди і терпіння на землі бажав собі тільки „одної сльози з очей карих"!

З діяльности Осередку праці НТШ в Ню Гейвені

Серед осередків праці праці НТШ в ЗДА, які постали в 1960 р., слід зарахувати й Ню Гейвен, де в старім університетськім місті, кілька адептів науки та науковців дали почин до наукової праці нашій численній інтеліґенції в тій місцевості. Але дійсність не дала можливости розвинутися тому осередкові. Деякі його члени повиїздили на інші місця праці, а місцева інтеліґенція не виявила належного зацікавлення працею осередку. З початком січня 1961 р. секретар осередку у зв'язку з виїздом на іншу працю поза Ню Гейвен, подався до димісії й управа, скликавши засідання на 12 січня 1961 р., порішила розв'язати осередок та запропонувати Головній Управі НТШ в Ню Йорку на місце осередку, встановити мужа довір'я НТШ в Ню Гейвені. Після дискусії, в якій брали участь голова д-р Роман Миколаєвич, заступник голови проф. д-р Теодор Мацьків та секретар д-р Ол. Соколишин, порішено обрати мужем довір'я НТШ бувшого голову осередку праці д-р Романа Миколаєвича, який має ряд науковик розвідок в англійській мові, друкованих в американських фахових журналах з ділянки хемії, та який був учасником з'їздів американських хеміків, де давав звідомлення про свої досліди. Він має контакт з місцевою українською громадою та буде всі інтереси НТШ належно заступати на терені Ню Гейтену. Управа, залишаючи мужа довір'я НТШ, вірить, що у зв'язку з розбудовою східньо - европейських студій на Єйльському університеті включно із заснованням катедри української мови та літератури на славістичнім відділі того ж університету, наступлять можливості відновлення діяльности Осередку праці НТШ в Ню Гейвені, припиненого тимчасово на якийсь час. Слід зазначити що в бібліотеці Єйльського університету вже працюють п'ять українців.

Д-р Ол. Соколишин

Шевченківський Комітет у Ню Гейвені, Конн.

В житті кожної громади є певні переломові моменти, які свідчать про її дозрілість, коли та громада вив'язується з обов'язку, що має виконати політична еміґрація. Яскравим доказом цього на терені Ню Гейвену були Збори представників організацій нашого міста, скликані підготовчим Комітетом в складі: Богдан Лесь, Тарас Косович і Василь Гачкевич — для обговорення вшанування нашою громадою Року Великого Пророка — Тараса Шевченка.

17-го лютого в приміщенні Українського Народного Дому зійшлися представники 19-ти організацій. А саме: української православної церкви, Т-ва св. Імени при укр.-кат. церкві, Дивізийників, НТШ, ОВВУА, Об'єднання Прихильників УНР, ООЧСУ, Пласту, Пласт-Прияту, Провидіння, Рідної Школи ім. Митрополита Андрея Шептицького, Рідної Школи при церкві св. Михаїла і її Батьківського Кружка, Спортового Т-ва „Довбуш", Союзу Українок Америки, Українського Народного Дому і Відділів УНСоюзу. Зборами проводив д-р Роман Миколаєвич. Збори пройшли в діловій і товариській атмосфері. Вибрано Ювілейний Комітет для вшанування пам'яті Тараса Шевченка у 100-ліття його смерти в такому складі: голова — д-р Роман Миколаєвич, координаційний голова — Богдан Лесь, заступник голови — Ярослав Шумило, секретар — інж. Ярослав Герасимович, мист. референт — Василина Шраменко, референти зовнішніх зв'язків — Іван Музика і Богдан Данко, фінансовий референт — Осип Яхницький.

Доручено поодиноким референтам зорганізувати свої секції і кооптувати до них людей. Довідуємося, що створено мистецьку секцію, яка намітила плян праці Ювілейного Року. А саме: Ювілейний Концерт, в якому взяли б участь злучені хори нашого міста (проєктується постановка „Вечерниць" Ніщинського) п'єса „Мати Наймичка", яку запропонував підготовити п. Сильвестер Мілянський: обі Рідні Школи підготовляють Академії для шкільної молоді; цикл доповідей в УРІІ ім. Митрополита Андрея Шептицького. На голову Мистецької Секції вибрано артиста-режисера Теодора Федоровича.

Віримо, що наша Громада підтримає працю Ювілейного Комітету не тільки ділом але і грішми. Бо нашим завданням є не лише урочисто вшанувати пам'ять Великого Нашого Пророка, але й зібрати фонди для поставлення вічної і тривкої пам'ятки — пам'ятника у Вашинґтоні.

Богдан Данко
реф. зов. зв'язків

МЕТРОПОЛІЯ НЮ ЙОРКУ І НЮ ДЖЕРЗІ В ПОКЛОНІ ШЕВЧЕНКОВІ

Український хор „Думка"

Ню Йорк. — Ця світова метрополія завершує вже свої інтенсивні приготування до достойного вшанування пам'яті Тараса Шевченка в сторіччя його смерти. Ці приготування завершують вже й сусідні Громади, зокрема Нюарк і Джерзі Сиґі. Головним виконавцем мистецької програми в усіх цих трьох громадах буде наш репрезентативний хор „Думка", виступаючи в усіх трьох громадах з іншою, оригінальною програмою. Святкування почне Нюарк великою імпрезою вже в найближчу неділю, 12-го березня. В Ню Йорку репрезентативна Шевченківська Академія відбудеться в неділю, 19-го березня, в залі Карнеґі Гол о год. 7:45 ввечорі. Влаштовують її місцевий Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій та Наукове Товариство ім. Шевченка, що саме в тому часі буде господарем світового конґресу української науки, скликаного для вшанування сторіччя смерти Шевченка.

У програмі репрезентативного Шевченківського концерту-академії в Ню Йорку будуть:

1. Американський гимн у виконанні оперової співачки Марії Лисогір в супроводі симфонічної оркестри;
2. Шевченко - Вербицький „Заповіт" у виконанні хору „Думка" та симфонічної оркестри під диригентурою Івана Задорожного;
3. Проклямація Шевченківського Дня в Ню Йорку представником міста;
4. Промова в українській мові проф. Романа Смаль-Стоцького;
5. Промова в анг. мові сенатора Джекоба Джевітса;
6. „Лічу в неволі" — Д. Січинський, у виконанні хору „Думки" з оркестрою — соліст Б. Пирожак;
7. Рецитація — Є. Курило;
8. „Україна" — симфонічна поема на тему Шевченкових „Гайдамаків" укладу П. Печеніги-Углицького у виконанні Нюйоркської Симфонічної оркестри;
9. „Сонце заходить" — П. Печеніга-Углицький, у виконанні „Думки" в супроводі оркестри, солістка Марія Лисогір, сопран City Opera;
10. „Дума" — М. Фоменко у виконанні О. Стецури, баритон, в супр. симфонічної оркестри;
11. „Косар" — С. Людкевич — чолов. хор „Думки" з оркестрою;
12. Кантата „Б'ють пороги" П. Печеніга-Углицький у виконанні хору „Думки" і оркестри. Солісти: М. Лисогір, О. Зам'ята, А. Король, П. Пирожак, М. Кушнір, І. Зам'ятий.
13. Український гимн.

Хором „Думка" і симфонічною оркестрою диригує Іван Задорожний.

Українці Клівленду — у Великі Роковини

Треба признати, що на правильний шлях від деякого часу спрямовують свою роботу провідні чинники українського життя в Клівленді тим, що організуючи більші національно-культурні чи політичні імпрези, присвячують більшість своєї уваги й енерґії для з'ясовування авторитетним американським колам проблематики Сходу Европи, України і Московії та українських національних стремлінь взагалі.

Відзначуючи роковини української державности й соборности, Українські Злучені Організації (Відділ УККА) в Клівленді головний натиск поставили на влаштування зустрічі з репрезентативними особами американського Клівленду та з його пресою. Для тої цілі влаштовано 28 січня в готелі Статлера українсько-американський бенкет, а безпосередньо перед тим пресову конференцію. На головних політичних референтів всіх тих імпрез запрошено голову УККА проф. Добрянського і президента УККА п. Галичина. Преса особливо була цікава зустрітися в розмовах з автором внеску „Тижня Поневолених Націй" проф. Добрянським. На жаль, із-за комунікаційних ускладнень, голова УККА з Вашингтону не прибув і ввесь тягар репрезентаційної й інформаційної роботи опинився в руках през. Галичина, голови УЗО Малицького і голови Комітету проф. Папа.

В пресовій конференції взяли участь всі американські клівлендські щоденники та католицький пресовий центр. Атмосфера на конференції була прихильна. Репрезентовані тоді там органи дали про предмет конференції зовсім вдоволяючі нас реляції на сторінках найближчих своїх чисел. На бенкеті бачили ми за президіяльним столом гостей: президентів і віцепрезидентів з Кжан Керол університету і з катол. Борд оф Едюкейшн, президента Ст. Джонс коледжу та голову Республіканської Партії в Клівленді Айрленда. Подалі зайняли місця представники інших високих шкіл та інституцій.

Святочність вечора була піднесена змістовними промовами, короною яких була головна бенкетова промова професора Михайла Папа. Кожне його речення, що коротко і влучно схоплювало історичні моменти, істоту большевизму й невмолимо вірні сучасні політичні факти, було заскоченням присутніх американських інтелектуалів, які намагалися не втратити ні одного слова з промови.

Далі до слова прийшли президент Джан Керол Університету, Ст.Джонс коледжу і президент Борд оф Едюкейшн. Кожний виступав з науковим зрозумінням до справ, вартостей і аспірацій української нації. „Я не зміг збагнути ще до глибини культури українського народу, говорив през. Дан — але вже на основі того, що я пізнав, можу собі уявити, як велично вона присвічувала вам і другим народам в добах вашої державної незалежности та якою могутньою вона стане у знов вільній Україні. А віримо, що Всевишній українській правді

В назначеному місці програми забрав слово президент УККА Д. Галичин для з'ясовання завдань УККА та його ролі в акції привернення суверенности Української державі. „Ми з наших позицій не зійдемо і боротьба не припиниться, поки вона не дасть волі Україні!" — задеклярував репрезентант української національної групи в ЗДА президент Дмитро Галичин.

Відгомони бенкету й пресової конференції вказували, що ніякий труд не є завеликий на те, щоб українська справа, особливо на теренах американської науки, здобувала ясніше й вірніше насвітлення.

Пам'ятаючи про завдання пропаґандивної роботи на авторитетних американських форумах, Український Громадський Комітет для вшанування 100-річчя смерти Т. Шевченка поробив запопадливі заходи в тому напрямі, щоб до постаті Шевченка прихилити якнайбільше уваги американського культурного світу. Діловий Комітет тісно співпрацює з Осередком Праці НТШ, і це дало вже багато позитивних вислідів. Багато американських чинників живо цікавиться цим українським ювілеєм і зголосилися до співучасти. Центральна Клівлендська Публічна Бібліотека пішла так далеко, що враз з НТШ влаштувала в своїх приміщеннях виставку експонатів з життя і творчости Т. Шевченка з прегарної збірки проф. Л. Бачинського, а в своїй авдиторії та українськими силами влаштовує Український Вечір, присвячений вшануванню Шевченка. Окремо українська громада заходиться, старанням Ділового Комітету, коло влаштування величавої академії в найкращій залі міста (Мюзик Гол та проф. Л. Бачинський організує головну виставку з життя і творчости Т. Шевченка в залях УНДому. Всі найкращі мистецькі сили міста й околиць, всі організації й окремі громадяни інтенсивно працюють, щоб ці святкування вийшли якнайдостойніше.

М. Б.

ЗАКЛИК

У СПРАВІ ЗБІРКИ НА ТЕРЕНІ МІСТА НЮ ЙОРКУ ФОНДІВ НА БУДОВУ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

Українці міста Ню Йорку!

З приводу 100-річчя з дня смерти Тараса Шевченка, яке сповняється у березні ц. р. обидві Палати Конґресу ЗДА однодушно схвалили а Президент підписав резолюцію про побудову Йому пам'ятника у столиці країни, Вашинґтоні. Використати всеціло цю історичну нагоду та здійснити згаданий державний закон — це всенародний обов'язок усіх без виїмку українців у ЗДА. А обов'язок цей вимагає, щоб кожна і кожний з нас не тільки жертвував щирим серцем і щедрою рукою максимальний по своїй спроможності даток на ту шляхетну загальноукраїнську ціль, але також у дружній співпраці з встановленими для цього Комітетами причинився всіма силами і засобами до придбання потрібних для її здійснення фондів.

На терені міста Ню Йорку збірку цих фондів переводить наш місцевий Комітет Будови Пам'ятника Шевченкові. Його засяг діяння простягається на дільниці Мангеттен і Бронкс, яким призначено збіркову квоту в сумі 30,000 долярів. У збіркову акцію, що охопить усіх українських жителів названих дільниць, будуть включені всі ідеологічні, суспільні, комбатантські, професійні та інші організації, а головно організації Української Молоді. Сама акція проходитиме під знаком змагання за найкращий успіх, тобто за найбільшу жертвовану або зібрану суму пожертв. До цього шляхетного змагу Комітет Будови Пам'ятника закликає гаряче передусім усі ці організації, як також купців, промисловців, підприємців, бизнесменів і професіоналістів, та все українське Громадянство.

Комітет закликає ті організації міста Ню Йорку, які ще досі не мають своїх представників в його складі, вислати їх туди якнайщвидше та подати їхні імена, прізвища та адреси Президії Комітету.

Комітет Будови Пам'ятника Шевченкові на місто Ню Йорк закликає зокрема всі згадані вгорі організації:

а) призначити і вплатити зі своїх грошових засобів гідну пожертву на будову пам'ятника, та незалежно від цього

б) перевести збірку таких пожертв серед своїх членів і їхніх родин. Для цього слід використати кожну нагоду та по змозі влаштувати окремі сходини всіх членів при співучасті представників Комітету Будови Пам'ятника.

Потрібні для переведення збірки відривні листки (бльочки), декларації та ювілейні відзнаки слід відібрати, негаючись в домівці підписаного Комітету, що знаходиться в Українському Народному Домі, при 140 - 142 Друга Евню в Ню Йорку, кімната ч. 25, — в ось таких днях і годинах: у п'ятниці від 7 до 9 години вечора та в суботи від 4 до 7 години по полудні.

Кому, вигідніше скласти свою пожертву безпосередньо в Комітеті Будови Пам'ятника Шевченкові, може вчинити це там же в тих самих днях і годинах.

Крім того, зголошення і вплати пожертв приймає Об'єд. Укр. в Ам. „Самопоміч" в урядових годинах у своїй домівці, при 98 Друга Евню, в Ню Йорку.

Українці!

Виконаймо чесно і гідно наш національний обов'язок, від якого ніхто не сміє відмовитись ані відхилитись. Доложімо всіх зусиль, щоб здвигнений нашим об'єднаним трудом і коштом пам'ятник нашому Кобзареві став справжнім символом величі Його Духа та проповідуваної Ним Української Правди.

Комітет Будови Пам'ятника Шевченкові в Ню Йорку

З листів до Редакції

У справі збірки на Пам'ятник Тарасові Шевченкові

Вірю, що більше читачів так як і я серцем привітали першу сторінку 30-го числа „Свободи" в цілості присвячену важливій справі побудови пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні.

Деякі місця тієї сторінки, як наприклад згадки про кілька родин — нащадків українських вуглекопів в одному із пенсилвенійських міст, що зобов'язались зложити $5.000 на побудову пам'ятника, викликає сльози радости, а рівночасно з цим вводить читача в роздумування над оцінкою і признанням цієї корисної праці, яку виконує „Свобода" і її видавець УНС.

Бо тільки ця примірна і корисна діяльність допомагає Українському Конґресовому Комітетові хоч частинно здійснювати його всенаціональні і всегромадські пляни праці. Через цей факт „Свобода" являється не тільки трибуною УНСоюзу, але також широкою трибуною всіх наших найздоровіших і найкорисніших всегромадських починів та акцій.

Одначе, ми знаємо, що поза „Свободою" на терені ЗДА є ще інші українські часописи, які охоплюють якусь частину наших громадян. Ось недавно в розмові з одним нашим громадянином (добрим, інтеліґентним і свідомим українцем) я переконався, що він так далеко „охоплений" одним часописом, через що не є в курсі цих важливих громадських починів та акцій, як приміром справа наших дотеперішніх англомовних видань, справа побудови пам'ятника Шевченкові та інших.

І тому уважаю, що всі наші інші часописи повинні щиро признавати, інформувати і піддержувати всі акції, що мають всегромадський характер.

Хай Всевишній Бог допомагає Вам на дальшій дорозі всегромадської справи.

К. Крупський
Голова Відділу УККА
в Денвер, Колорадо

У Филаделфії відбудеться прилюдна Шевченківська Конференція

Филаделфія. — Осередок Праці Наукового Товариства ім. Шевченка у Филаделфії влаштовує в суботу 11 березня ц. р., для вшанування пам'яти Шевченка в сторіччя його смерти прилюдну Наукову Конференцію, яка відбудеться цього дня о год. 6-ій вечора в залі Горожанського Клюбу при 847 Н. Франклін стріт. У програмі конференції, що її відкриє проф. д-р Михайло Тершаковець, передбачені доповіді „Західньоевропейські кличі в творах Шевченка" — д-ра Данила Богачевського, „Горе й радість у Шевченковому житті" — дир. Вол. Дорошенка, „Сценічність постатей у творчості Шевченка" — доповідь проф. д-ра Григора Лужницького. Управа Осередку НТШ сподівається масової участи українського громадянства Филаделфії й околиці у цій конференції.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

З життя Монтреалу

Одною з найстарших дільниць міста Монтреалу є дільниця Пойнт Ст. Чарлз. Тут вперше прибули наші піонери, тут вперше був осідок всеукраїнського життя. Ті перші піонери заснували Т-во Просвіту ім. Тараса Шевченка, що ще досі стоїть як свідок слави дідівщини, та провадить свою культурну працю. Вони, ті перші піонери, зорганізували допомогове Т-во „Самопоміч", що вже існує 55 літ. В пізніших часах зорганізовано і поставлено церкву св. Духа.

Тими першими основниками Т-ва Просвіта були о. д-р Перепелиця і о. д-р Редкевич. За їхньої невтомної праці поволі розвинулось загальне українське життя не тільки в дільниці Пойнт Ст. Чарлз, але і в цілім Монтреалі.

Тепер маємо аж 5 грек.-кат. церков і 4 православні церкви, а також нові національні українські організації, що їх очолює Комітет Українців Канади в Монтреалі.

В 1956 році Т-во Просвіта ім. Т. Шевченка відіслало свій перший прапор, набутий в 1916 році, до Українського Музею в Вінніпеґу, що є цінністю цілої Канади.

Багато мешканців дільниці Пойнт Ст. Чарлз, а в тім числі членів Т-ва Просвіти, є членами Українського Народного Союзу, давніше Відділу 474, а тепер переорганізованого і злученого Відділу 471, що постійно розвивається.

Слід підчеркнути, що більшість членів є в молодечім департаменті, що є доброю запорукою на розбудову УНСоюзу.

Дай, Боже, щоб в дільниці Пойнт Ст. Чарлз дальше невпинно провадилась релігійна і культурно - освітня праця, та щоб щораз більше і більше українців було в рядах членів Українського Народного Союзу.

В. Гупаловський,
член Відділу 471 УНС.

Член Конґресу проти Корпусу миру

Вашингтон. — На річних зборах Республіканської Жіночої Конференції промовляла пані Френсес П. Болтон, яка є членом Палати Репрезентантів, і заявила, що запроєктований президентом Кеннеді Корпус миру є „жахливою річ'ю". Присутні жінки оплесками зустрінули цю заяву, на що пані Болтон сказала, що ці оплески зняли з її серця важкий камінь. Після зборів вона заявила журналістам, що вона тому критикує проєкт Кеннеді в цій справі, бо справу Корпусу миру починають здійснювати з таким поспіхом, що готові вислати американських юнаків за кордон без належної підготови, де вони можуть зробити більше шкоди як добра. Ці люди не знають обставин, де вони мали б працювати, і не знають, що вони там мали б робити. Пані Дейвід Ферналд прочитала статтю вашингтонського кореспондента щоденника „Ди Таймс оф Індія", який твердить, що американці не зможуть „діяти серед тих обставин, які вони знайдуть в Індії". Пані Болтон остерігала проти поспіху в організації Корпусу миру.

НОВІ КНИЖКИ

Віктор Доманицький — Тарас Шевченко (Синтетично-націологічні студії його життя й творчости).

Накладом автора. Шикаґо, Іллиной, 1961. Стор. 116, з 4 автопортретами Шевченка й 27 малюнками.

Книжка складається, крім вступу й бібліографії з 19 розділів; деякі з них, це цілком нові й оригінальні речі, ніде й ніким ще не опрацьовані, як от, напр. Т. Шевченко як знавець українського звичаєвого права; Т. Шевченко — один з каменярів науки про націю; Т. Шевченко національний ідеолог і етнополітик українського народу; Т. Шевченко-пророк визволення поневолених народів і світової боротьби з російським імперіялізмом; Націотворча роля Тараса Шевченка. Крім того в книжці 31 репродукція з найліпших малярських і граверських творів Шевченка, які представляють його велич, як маляра - гравера.

(Courtesy Nat'l Cartoonists Society)

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКР НАРОДНОГО СОЮЗА

Москва просочується своїми впливами на Кипр

Нікозія. — В минулому тижні створено на недавній англійській коронній колонії, тепер самостійній державі Кипрі, Товариство кипрсько-совєтської приязни, яке — як сказано — є стартовою для підривної совєтофільської акції. Комуністичні посадники двох кипрських міст, Лімассолю та Фамагусти, спонзорували заснуванню тієї організації — поруч, очевидно, з совєтським амбасадором Павелом Єрмошиним. Большевики підходять до кипрського громадянства дуже обережно і „делікатно", приховуючи покищо свою політичну пропаганду та говорючи тільки про господарські й культурні зв'язки. Між СССР і кипрським урядом підписано торговельну умову, за якою Совєти спроваджуватимуть з Кипру родзинки і цитрини, а експортуватимуть туди лісобудівельний матеріял та цемент. Друга умова говорить про обмін кипрських овочів за совєтський (український!) цукор. Кипр, втративши всі ті господарські користі, що їх він мав за англійського володіння — передусім велику кількість службовиків і робітників, оплачуваних англійською адміністрацією — опинився у скрутній господарській ситуації і тому не може в принципі відкидати допомогу, що її пропонує Москва нібито без будь - яких політичних передумов. Але Кипр належить до Британського Коммонвелту і Англія має на ньому сильну морсько - летунську військову базу, яка є ключем до східньої частини Середземного моря. Тому большевикам залежить страшенне загніздитись там своїми ячейками.

Плянують реорганізувати цивільну оборонну програму

Вашингтон. — Директор Уряду Цивільної і Оборонної Мобілізації Френк Б. Елліс заявив, що цивільна оборонна програма є зовсім незадовільна, і тому він, на рекомендацію президента Кеннеді її вивчає та за кілька днів має здати про це звіт урядові. Урядовці цієї аґенції повідомляють, що Елліс має запропонувати на два рази збільшити суму $ 104,000,000, яких зажадав був у своєму бюджетовому проєкті президент Айзенгавер в січні ц. р. В минулому році Конґрес зменшив був на 76 відсотків запропоновані видатки на цивільну оборону. Елліс пропонує, щоб голова цієї аґенції мав рангу Президентового кабінету, бо тоді зріс би її престиж. На думку Елліса треба освідомити американський нарід про важливість аґенції цивільної оборони на випадок загальної атомової війни, бо від належної розбудови цивільної оборони може залежати те, чи американський нарід пережити зможе нову війну.

● У Кенії в Африці тамошня англомовна преса далі атакує американського асистента державного секретаря Меннена Вільямса за його вислів під час своїх відвідин у Кенії, що ЗДА підтримують політику „Африка для африканців". Хоч потім Вільямс пояснював, що під „африканцями" він не розуміє тільки муринів, а всіх, без уваги на расу й колір, проте ця його заява викликала бурю протестів збоку білих поселенців.

Суперечні вістки про замирення в Альжирі

Париж. — Оптимістичні та песимістичні вістки появились на тему французько-альжирського порозуміння та проголошення в Альжирі військового перемир'я. Вістки про осягнення вже порозуміння в тайних переговорах французького уряду з представниками альжирсько - арабських партизанів були такі численні, що прем'єр Мішель Дебре проголосив їх офіційне спростування. Проте інша офіційна особа, міністер інформації туніського уряду, Мохаммед Масмуді, який переводив переговори з президентом де Голлем, що попередили конференцію де Голля з туніським президентом Габібом Бурґібою 27 лютого ц. р., рішуче заявив, що ні французький уряд ані альжирсько-арабські партизани не ставитимуть таких вимог, які для другої сторони були б неприйнятливі. Тому він запевнив, що французько - альжирські переговори відбудуться в найближчому часі і повинні бути — відкриті. Північно - африканські араби буцім-то розчаровані що до цього часу французький уряд не перевіз в'язнених чотирьох видатних альжирських націоналістичних арабів з далекої і суворої в'язниці під Париж, щоб вони могли взяти безпосередню участь у переговорах, як цього вимагають арабські націоналісти. Де Голь буцім-то занехав вимагати, щоб спершу арабські партизани проголосили перемир'я, а щойно потім, щоб почались переговори. З другого боку арабські націоналісти буцім-то погодились включити в оті наради також не націоналістів з-посеред арабського населення в Альжирі.

ПРЕЗИДЕНТ ПАКІСТАНУ ВІДВІДАЄ ВАШИНГТОН

Вашингтон. — Президент Пакістану, Мохаммед Аюб Хан, прийняв запрошення від президента Кеннеді і прибуде з офіційною візитою до З'єдинених Держав в листопаді цього року. Проголошено це після наради президента Кеннеді з пакістанським міністром фінансів над практичним застосуванням американської програми „Хліб для миру" супроти Пакістану. Пакістан дістане від ЗДА впродовж чотирьох років харчі з харчових надвишок на загальну вартість одного більйона долярів.

Летунство контролюватиме програму військових сателітів

Вашингтон. — Секретар оборони Роберт МекНамара видав розпорядок про те, що летунство контролюватиме програму військових сателітів. Згідно з цим розпорядком летунство дбатиме про розвиток військових сателітів за виїмком деяких проєктів, які мусять залишитися при інших родах зброї. До цих виїмків належать: програма навіґаційних сателітів, яка мусить залишитися про фльоті, і програма комунікаційних сателітів, що і надалі буде під контролею армії. Всі інші сателітні програми будуть під контролею летунства, яке дістане аж 91 відсоток із бюджету, призначеного на будову сателітів, в сумі $850 мільйонів. Розпорядок МекНамари є поширенням того зарядження, яке в 1959-му році видав був секретар оборони Ніл МекРой, тільки теперішній розпорядок є гостріше і ясніше зредаґований.

СССР буцім-то хоче купити в ЗДА товарів за $1 більйон

Москва. — Совєтський віце-прем'єр Анастас Мікоян заявив американському промисловцеві Армандові Гаммерові з Лос Анджелесу, який 17 лютого ц. р. розмовляв у Москві з Хрущовим, що СССР готові закупити в Америці різні товари нестратеґічного характеру на загальну суму коло 1 більйона долярів. Мікоян буцім-то скаржився, що найбільшою для большевиків перешкодою в торгуванні із З'єдиненими Державами є відкликування в останньому моменті офіційних дозволів на експорт американськими [illegible].

Студійна (Каледжова) Грамота Українського Народного Союзу запевнить вашим дітям високі студії, а з ними краще й багатіше життя! Не зволікайте зі забезпеченням ваших [illegible]

Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій м. Ню Йорку,
ВІДДІЛ УККА
і
Наукове Т-во ім. Шевченка в Америці

Неділя, 19-го березня 1961
год. 7:45 вечора
Carnegie Hall
154 W. 57th Street — New York, N. Y.

ПОКЛІН ШЕВЧЕНКОВІ
в сторіччя смерти

В ПРОГРАМІ:

Промови: голови НТШ — проф. Романа СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО і сенатора Дж. ДЖЕВІТСА;
Проклямація Шевченківського Року посадником Робертом ВАҐНЕРОМ;
Український хор „ДУМКА", в числі 150 осіб;
СИМФОНІЧНА ОРКЕСТРА — дир. Іван ЗАДОРОЖНИЙ;
Артист Євген КУРИЛО — рецитація;
Марія ЛИСОГІР — сопран Ню Йорк Сіті Опера;
Осип СТЕЦУРА — баритон, оперний співак.

Передпродаж білетів в Українських Книгарнях.
В суботу і неділю — при касі Carnegie Hall.

Субота, 18-го березня 1961
год. 7:30 вечора
в УНДОМІ — 140, 2-га Евеню — Ню Йорк.

БЕНКЕТ — ЗУСТРІЧ
УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА З НАУКОВЦЯМИ
з нагоди
СВІТОВОГО КОНҐРЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ НАУКИ.

Товстмастерами на бенкеті будуть:
адв. Р. ОЛЕСНИЦЬКИЙ і ред. І. КЕДРИН-РУДНИЦЬКИЙ

В мистецькій частині виступлять:
Марта КОБРИН-КОКОЛЬСЬКА, сопрано, при акомпаньяменті п. Галі КЛИМ та відомі письменники-гумористи Іван КЕРНИЦЬКИЙ (ІКЕР) і Микола ПОНЕДІЛОК.

Вступ — $6.00 від особи.

— УКРАЇНЦІ НЮ ЙОРКУ й ОКОЛИЦІ —
своєю численною участю вшануймо пам'ять найбільшого Сина України.

Ювілейний Комітет Нюарку, Н. Дж. й Околиці
під протекторатом
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. Т. ШЕВЧЕНКА в ЗДА
— влаштовує —
в НЕДІЛЮ, 12-го БЕРЕЗНЯ 1961 р.
в год. 2:30 по полудні
в залі MOSQUE THEATRE — 1020 Broad Street, NEWARK, N. J.

ЮВІЛЕЙНЕ ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО

В ПРОГРАМІ СВЯТА:

Святочне слово — д-р Я. ПАДОХ, в українській мові;
— д-р Р. ОЛЕСНИЦЬКИЙ, в англійській мові.
Солісти: — Марія ПОЛИНЯК-ЛИСОГІР, сопран;
— Осип СТЕЦУРА, баритон.
Деклямація — Лідія КРУШЕЛЬНИЦЬКА.
Сполучені хори: — „ДУМКА" — Ню Йорк, „ТРЕМБІТА" — Нюарк під дириґентурою Івана ЗАДОРОЖНОГО.

КВИТКИ В ЦІНІ: $3.00, $2.50, $2.00 — для старших і $1.50 — для шкільної молоді, можна набути в українських підприємствах: „БАЗАР", „ГОВЕРЛЯ", „ДНІПРО", „ДЕЛЬТА", „СТИЛЬ".

„І МЕНЕ В СІМ'Ї ВЕЛИКІЙ ... НЕ ЗАБУДЬТЕ ПОМ'ЯНУТИ НЕЗЛИМ ТИХИМ СЛОВОМ".

Тож будьмо вірні цьому заклику ПОЕТА своєю присутністю на святі.

ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ СВЯТА

Увага! НЮАРК і ОКОЛИЦІ! Увага!

ПОВІДОМЛЕННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ — ФІЛІЯ УККА
і
УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ г. НЮАРКУ, Н. Дж.

запрошують представників українських Церков, Організацій, Товариств, Фінансових Установ та активних в суспільно-громадській роботі Громадян на

ЗБОРИ
в цілі створення
Шевченківського Комітету,
ПО БУДОВІ ПАМ'ЯТНИКА ПОЕТОВІ У ВАШИНГТОНІ.

Збори відбудуться
в неділю, 19-го березня 1961 р.
в год. 3:00 по полудні,
в залі Т-ва „ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ" — 508-512 18-та Еве. в НЮАРКУ, Н. Дж.

Нашою присутністю на Зборах покажім, що Українська Громада Нюарку й Околиці об'єднана ШЕВЧЕНКОВИМ заповітом.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

РІЧНІ ЗБОРИ

Річні Збори Членів
TRIDENT
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
— відбудуться —
в четвер, 23-го березня 1961 р.
при
760 Clinton Avenue — NEWARK, N. J.
в год. 2:30 по полудні.

На Зборах відбудеться вибір трьох директорів та полагодження інших справ, що можуть виринути перед Зборами.
Виборчі кімнати, для вибору директорів, будуть відкриті від год. 2:30 до 3:30 по пол.

Петро ЦАП — секретар

ПРИЙМАЄТЬСЯ ОГОЛОШЕННЯ СВЯТОЧНИХ ПОБАЖАНЬ У „СВОБОДІ"

Адміністрація „СВОБОДИ" повідомляє, що йдучи на зустріч загальним побажанням, вона й в цьому році призначить окремі шпальти збільшеного великоднього числа на оголошення традиційних святочних привітів і побажань. Ціни оголошень:

1 цаль через 1 шпальту	$ 2.25
1 цаль через 2 шпальти	4.25
2 цалі через 2 шпальти	8.50
3 цалі через 2 шпальти	12.75
4 цалі через 2 шпальти	17.00
5 цалів через 2 шпальти	21.00
6 цалів через 2 шпальти	25.00

Треба сподіватися, що загал нашого громадянства використає цю нагоду, щоб передати свої традиційні побажання та дати про себе знати своїм рідним, приятелям і знайомим навіть в найдальших закутинах світу, куди навряд чи звичайна пошта занесла б таку вістку. Великий тираж „СВОБОДИ" та відповідний зміст збільшеного святочного числа, надають таким побажанням окремої вартости і значення.

Зголошення святочних побажань, разом з грошовою оплатою, можна надсилати —
НАЙПІЗНІШЕ до 20-го БЕРЕЗНЯ 1961 р.

В ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

бл. п. о. Василя ЛИЦИНЯКА
Крилошанина Львівської Митроп. Капітули і Поч. Прелата
та
бл. п. Софії з Козловських ЛИЦИНЯКОВОЇ
буде відправлена
ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА З ПАНАХИДОЮ
в СУБОТУ 11-го березня 1961 р. в год. 6:45 рано в церкві св. Юра в Ню Йорку при 7-ій вулиці.

ДІТИ і РІДНЯ

П О Д Я К А

Волею Всевишнього,
дня 27-го січня 1961 р., відійшла від нас назавжди, після довгої та тяжкої недуги,
Дорога наша
ДРУЖИНА і МАМА
бл. п. ВАРІЯ РЯБКО

ПОХОРОН відбувся на місцевому цвинтарі в Кемдені, Ню Дж., в дні 1-го лютого 1961 року.

З приводу цієї тяжкої і болючої нашої родинної втрати, почуваємо за свій обов'язок скласти тут всім Друзям, Приятелям, Сусідам та Знайомим нашу сердечну і глибоку подяку.

ВАСИЛЬ — чоловік
ЛІДА і РИШАРД — діти

✝

В глибокому горю
ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими,
що дня 6-го березня 1961 р. відійшов у Вічність на 46-му році життя
Наш Найдорожчий і Невіджалуваний
МУЖ, БАТЬКО, СИН, БРАТ, ЗЯТЬ, ШВАҐЕР і ВУЙКО

д-р РОМАН КІЧОРОВСЬКИЙ

ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР у ВАШИНГТОНІ.

ПОХОРОН відбудеться в СУБОТУ, 11-го БЕРЕЗНЯ 1961 року, з пох. заведення Гайнс, 2901 14-та вул. Н. Вест, в год. 8:00 рано, до каплиці св. Вінкентія, а звідтіля на цвинтар Mt. Olivet у Вашинґтоні, Д. К.

Горем прибиті:
ТЕОДОЗІЯ — дружина
МАРУСЯ, ГАЛЯ, МАРТА, РОМАН — діти
ЕМІЛІЯ — мама на Рідних Землях
МАРІЯ — сестра
НЕОНІЛЯ і СТЕФАНІЯ — сестри на Рідних Землях
ОЛЕНА КАНДОВА — теща
ОЛЕКСАНДЕР — шваґер
МИКОЛА, КАРЛО — шваґри на Рідних Землях
КАЛИНА — сестрінка з мужом ЯРОСЛАВОМ
ІРИНЕЯ, РОМАН, РОКСОЛЯНА і ОРИСЯ — сестрінки на Рідних Землях

В 11-ту РІЧНИЦЮ ГЕРОЙСЬКОЇ СМЕРТИ
командира УПА ген.-хор.
Т. ЧУПРИНКИ - Р. ШУХЕВИЧА
відбудеться
в СУБОТУ, 11-го БЕРЕЗНЯ 1961 р. — в год. 8:00 вечора
в церкві СВ. ЮРА — в НЮ ЙОРКУ
ПАНАХИДА
Після Панахиди відбудуться в Домі Організацій Визвольного Фронту 315 Іст 10-та вул. в Ню Йорку
СВЯТОЧНІ СХОДИНИ
присвячені пам'яті генерала.
Слово виголосить — інж. А. ГОНЧАРІВ.
ДО УЧАСТИ В ПАНАХИДІ І СХОДИНАХ ЗАПРОШУЮТЬ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ в НЮ ЙОРКУ

КЕННЕДІ ОБСТОЮЄ СВОЮ ПРОГРАМУ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ШКІЛЬНИЦТВУ

ЗАКЛИКАЄ ДО ПІДТРИМКИ РАДІЯ ВІЛЬНОЇ ЕВРОПИ

Вашингтон. — Президент Кеннеді на 6-ій пресовій конференції 8-го березня заявив 350-ом журналістам, що Конґрес повинен ухвалити законопроєкт про федеральну допомогу шкільництву, незв'язуючи цієї важливої справи з пропозиціями про федеральну позику на будову приватних парохіяльних шкіл, бо таке поставлення проблеми може спричинити те, що Конґрес і цього року не ухвалить законопроєкту про допомогу публічним школам. Президент ще раз підкреслив, що федеральна допомога парохіяльним школам є незгідна з конституцією ЗДА. Він твердив також, що навіть федеральні позики для парохіяльних шкіл не є згідні з конституцією цієї країни. Конґрес може шукати виходу з цієї справи, якщо схоче ухвалити законопроєкт про позики приватним школам, але Кеннеді просив не об'єднувати цього проєкту з внесеним вже урядовим проєктом, в якому виключається федеральну допомогу приватним школам. В цій справі є розходження зі становищем Президента, бо недавно католицькі єпископи в окремій заяві ствердили, що конституція не противиться федеральній допомозі католицьким школам, коли вона була б у формі позик. Антоні Люїс твердить в щоденнику „Ню Йорк Таймс", що конституція не має „ясного" становища в цій справі, бо перша поправка до неї говорить про те, що „Конґрес не має права ухвалювати жадного закону, який відносився б до заснування релігії, або забороняв би вільно виконувати релігійні практики". Той сам автор твердить, що і Найвищий Суд ЗДА досі ясно не вирішив цієї проблеми. З інших справ Президент заявив у вступних заввагах перед конференцією, що він видав зарядження, щоб приспішити видавати фонди на будови різних проєктів, щоб цим способом допомогти поборювати економічну рецесію. Мають видати в половині 1961 р. $660 мільйонів на цю ціль. Окремі урядові аґенції дістали відповідні інструкції в цій справі. У вступній заяві Президент закликав американців, щоб підтримували своїми пожертвами Радіо Вільної Европи, яке вже 10 років голосить правду народам, що є за залізною заслоною. Авдиції цього радія слухають мільйони людей, які можуть довідатися про змагання ідей, які голосить вільний світ, із тими ідеями, що їх підтримують комуністи. Президент повідомив про те, що він збільшив кількість харчів, які видаються безробітним, і тепер видається харчову допомогу 6.100.000 особам, а в грудні минулого року діставали тільки 3.500.000 осіб. Збільшено і кількість харчової допомоги, і тепер вартість її в одному місяці виносить $24.40, а давніше видавали місячно харчів на $12.80.

● В серпні цього року до ЗДА приїде на шеститижневий побут Театр Грецької Трагедії. Він буде виступати в Ню Йорку, Бостоні, Шикаґо, Сан Франсіско, Лос Анджелесі і Вашинґтоні. Директором цього театру є довголітній директор Національного Театру в Атенах Дімітріос Рокдіріс. Театр Грецької Трагедії гостював вже у Франції, Німеччині та Італії, де здобув повне признання. В Ню Йорку він має грати в Сіти Сентер.

● Група будівельних підприємців вже тепер винаймила будинок нюйоркської Метрополітальної опери і після 1964-го року, коли ця опера перенесеться до нового приміщення на площі Лінкольна, вони плянують на місці теперішнього оперного будинку, який має 78 років, збудувати новий комерційний будинок. Вони винайняли цей будинок за $200,000 річно на 50 років, а після того мають продовжити реченець винайму на дальші 50 років.

ПРЕЗИДЕНТ СТВЕРДЖУЄ ВОЙОВНИЧУ ПОСТАВУ ПЕЙПІНҐУ

КОМУНІСТИЧНИЙ КИТАЙ ВІДКИНУВ СПРОБУ ЗЛАГІДНЕННЯ АТМОСФЕРИ

Вашингтон. — През. Кеннеді ствердив на своїй останній пресовій конференції у минулу середу 8 березня ц.р., що комуністичний Китай займає далі войовничу поставу і не бажає собі осягнути злагіднення відносин з Америкою. Водночас Президент заявив, що „ми не готуємось до капітуляції задля осягнення злагіднення в напруженій ситуації". Запит журналіста і відповідь Президента у комуно-китайській справі стояли у безпосередньому зв'язку з повною невдачею першого засідання американського амбасадора у Варшаві Джекоба Біма з тамошнім комуно-китайським амбасадором Ванґ Пінґ-наном в минулий вівторок, у відновленій серії таких розмов, які тягнуться від 1955 року і виповнили до цього часу вже 102 засідання. На тому 103-му засіданні американський амбасадор пред'явив своєму комуно - китайському „партнерові" листу 32-х американських журналістів, що їм ЗДА готові видати візи до комуністичного Китаю і дозволити на в'їзд до ЗДА комуно-китайських журналістів. Водночас амбасадор ЗДА знову заторкнув справу в'язнених в Китаї п'ятьох американських громадян. У відповідь комуно-китайський представник заявив, що передумовою для поладнання всіх отих справ є звільнення Америкою острова Формози, себто він насправді вимагав, щоб ЗДА відмовились підтримувати надалі вільний Китай і дозволити китайським комуністам на аґресію супроти вільного Китаю. Саме це през. Кеннеді назвав комуно-китайською вимогою „капітуляції", на яку ЗДА не підуть.

Зрештою, на тій пресовій конференції Президента не заторкувалось закордонно-політичних справ. Президент відмовився відповідати на запити про деталі історії зістрілення большевиками літака РБ-47. Зате він повідомив у вступній заяві про поміч Американського Червоного Хреста й американської морської фльоти для кубинського народу у ділі поборювання раптової епідемії дитячого паралічу, що вибухла в Ґвантанамо Сіти. На вістку про цю епідемію і на відповідний заклик від Кубинського Червоного Хреста, ЗДА негайно вислали поважні запаси вакцини. Президент звернув увагу, що цей приклад вказує на те, що ЗДА зберігають приязне відношення до кубинського народу без уваги на конфлікт з теперішнім кубинським урядом.

17 конґолійських проводирів нараджуються на Мадаґаскарі

Тананарів. — У столиці республіки Маґалясі, себто колишньої французької колонії Мадаґаскару, нараджуються 17 головних муринських проводирів з Конґа, які прибули туди з більшою кількістю своїх прибічників і однодумців. Між ними є президент Касавубу, його прем'єр Ілео, шеф штабу Мобуту, президенти та прем'єри провінцій Леопольдвіль, Касаї, Катанґи й інших. Зібрані конґолійські лідери чекали два дні, сподіваючись, що прилетить туди головний їх політичний противник, наступник вбитого першого прем'єра Конґа Люмумби, вишколений у Москві, Антуан Ґізенґа. На цю тему появились в пресі різні вістки: що він обіцяв приїхати до Тананаріву, що місія ОН в Конґо запевнила йому літак для перелету, що він поїхав спершу до президента З'єдиненої Арабської Республіки Ґамаля Насера за вказівками, як до свого найбільшого патрона, та що врешті — він нікуди взагалі не виїздив з столиці Східньої провінції, де він панує. Остаточно в минулий вівторок зібрані в Тананаріві конґолійські лідери приступили до нарад без Ґізенґи, при чому наче посередником між ними виступив катанґський президент Мойсе Чомбе, пропонуючи прийняти принцип зміни конґолійської конституції на базі конфедерації самостійних провінцій з одним центральним правлінням і точно окресленими й обмеженими функціями. Всі ті 17-ть конґолійських лідерів є противниками панування комуністів в Конґо.

Врешті Антуан Ґізенґа проголосив через єгипетську аґенцію заяву, що він вважає себе надалі єдиним „леґальним" урядом всього Конґа, але признає, що президентом Конґа є Касавубу, поки його не скине конґолійський парлямент. Ґізенґа відмовився від участи в конференції в Тананаріві. Головою тієї конференції обрано Касавубу. Тим часом в Вашинґтоні президент Ґани Кваме Нкрумаг мав нараду з през. Кеннеді про Конґо.

Інженер Райт радить збільшити видобуток золота

Вашинґтон. — Визначний фаховець в копальняних справах інженер Чарлз Вілл Райт дораджує ЗДА збільшити видобуток золота, бо це буде корисним навіть тоді, коли ця країна не схоче збільшувати ціни на золото. Інженер Райт пише: „Коли великі ресурси золотої руди возьметься під продукцію, то можна буде кожного року збільшувати наші резерви золота на 10-ть мільйонів унцій". Він пригадує, що під час великої депресії в 30-их роках цього віку, видобуток золота був дуже поважний, і в 1940 році дійшов був до рекорду — 6.003.000 унцій. Але в 1959 році видобуток золота зменшився до 1.635.000 унцій. В Канаді, Австралії, Південній Африці та в Новій Зеляндії інженери та геологи знаходять нові природні ресурси золота та заохочують людей до інвестицій в цей „золотий промисел". Це причиняється до того, що видобуток золота збільшується, і таким способом треба діяти і у ЗДА.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

СОЮЗОВЦІ! Ваш Відділ Українського Народного Союзу це Ваша родина, Ваша вужча громада, Ваша установа! Місячні чи річні, як і кожні інші збори Вашого Відділу вирішують важливі справи, що відносяться до Вас особисто, до Вашої родини і Вашої спільноти. Тому, Ваша участь у цих зборах мусить бути обов'язкова, бо вона є у Вашому найкращому інтересі! То ж приходіть усі на збори свого Відділу та спільно, всією громадою, дбайте про спільну кращу долю. На місячні збори обов'язково приносіть свої вкладки і вкладкові книжечки, вирівнюйте всі свої організаційні зобов'язання та вимагайте цього від інших. На річних зборах подбайте, щоб Ваш Відділ мав найкращу Управу і самі не відмовляйтесь від обов'язків урядовця, якщо Вам такі обов'язки повірять члени. На збори приходіть точно! В Українському Народному Союзі наша будучність!

У найближчому часі відбудуться збори:

СУБОТА, 11-го БЕРЕЗНЯ 1961:

ЮТИКА, Н. Й. — Сходини, присвячені 100-им Роковинам з дня смерти Т. Шевченка, Від. 484 ім. Т. Шевченка, в год. 8:30 веч., в церковній залі, — при 1108 Стейт вул. — Управа Відділу.

ПРОВІДЕНС, Р. Ай. — Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 73, в год. 7:00 веч., в залі при 60 Сальмон вул. — На Зборах буде порушувана справа будови пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні. — Д. Василик, секр.

НЕДІЛЯ, 12-го БЕРЕЗНЯ 1961:

БАЛТІМОРЕ, Мд. — Місячні Збори Б-ва Пресвятої Тройці, Відд. 320, в год. 2-ій по пол., в Укр. Горож. Клюбі, при 3101 O'Donnell St. — І. Малко, секретар.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Місячні Збори Т-ва „Любов", Відд. 45, в год. 12-2, в домі Укр. Амер. Горожан, 847 Н. Френклін вул. (Приймаємо пожертви на будову пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні). — Управа.

ГЕМПСТЕД, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 327 в год. 8-ій веч., в церковній залі, при 709 Front St. — На Зборах буде вирішена справа бенефітового фонду. — А. Копистянський, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. Ай. — Збори С-ва „Любов", Відд. 177, в год. 10:30 ранку, в церковній залі, при 28 Паблік вул. — І. Лаба, секр.

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Місячні Збори Т-ва „Сокіл", Відд. 336, в год. 1-ій по пол., в УНДомі, при W. 14th St. — Т. Кальмук, секр.

ДІТРОЙТ, Миш. — Квартальні Збори Т-ва ім. І. Франка, Від. 146, в год. 1-ій по пол., в Укр. Амер. Осередку. — На порядку Зборів справа Шевченківського Свята, в дні 19-го березня. — Управа.

НЕДІЛЯ, 12-го БЕРЕЗНЯ 1961

ЧЕСТЕР, Па. — Місячні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 156, в год. 2-ій точно, в Гром. Домі. — В. Новак, секр.

ДІТРОЙТ, Миш. — Квартальні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 75, в год. 1-ій по пол., в залі УНДому, при Мартін вулиці. — С. Леськів, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Місячні Збори Т-ва ім. І. Франка, Від. 334, в год. 1-ій по пол., в УНДомі, при 2253 Вест 14-ій вул. — На Зборах буде порушена справа датку на будову пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні. — Г. Демкович, рек. секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні Збори С-ва Рожд. Пресв. Богородиці, Відд. 36, в год. 4:30 по пол., в церковній залі, при 305 Гудсон Еве. — С. Гунька, секр.

СЕРЕДА, 15-го БЕРЕЗНЯ 1961:

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва „Клюб Поступовий, Відд. 70, в год. 7-ій веч., в УНДомі, при 96 Fleet St. — П. Костик, секр.

Посмертна згадка

Марія ДУЧИНСЬКА, вдова по Михайлові, довголітня членка УНСоюзу, Відд. 8 в Йонкерсі, Н. Й. упокоїлася в Бозі, у вівторок, 7-го березня 1961 р. Похорон відбудеться в суботу, 11-го березня, в год. 9:30 рано, з пох. заведення Duchynsky Funeral, 111 Yonkers Ave. в Йонкерсі, до укр. церкви св. Михаїла, а опісля на цвинтар св. Йосифа. Покійна полишила у глибокому смутку сина Михайла, доньку Маріян, 3 внуків, 2 сестри Єву і Катерину в Краю. — В. Їй П.
В. Мандзій, секр.

ТАРЗАН, ч. 4614. Нова загадка!

Мавполюд оглянув Монка і Малого Джова, стараючися знайти причину їхньої непередбаченої смерти.

Нагло його очі збільшилися від нової таємничости... Обидва чоловіки мали постріл в потилицю!

Підозра промайнула в Тарзановій думці, коли він пригадав собі дивну пригоду над річкою Кулі... Можливо, що лорд Померой не був такий то вже наівний...